

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ

ПрАТ « ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД « ЗАПОРІЗЬКИЙ
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»

Кафедра міжнародних відносин, управління та адміністрування

ДО ЗАХИСТУ ДОПУЩЕНА

Зав. кафедрою _____

д.е.н., проф. Михайлик Д.П

БАКАЛАВРСЬКА ДИПЛОМНА РОБОТА

КАПІТАЛ БАНКУ ТА ДЖЕРЕЛА ЙОГО ФОРМУВАННЯ

Виконала

Ст. гр. ФБС 129

А.Ю. Антол

Керівник

К.е.н., доц.

В.О. Гнеужева

Запоріжжя

2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ В УКРАЇНІ.....	6
1.1 Капітал банку: сутність, функції, види та фактори, що на нього впливають.....	6
1.2 Теоретичні аспекти управління капіталом банку.....	11
1.3 Нормативне регулювання банківського капіталу.....	16
1.4 Аналіз капіталу банків України.....	20
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	24
2.1 Загальна характеристика діяльності АТ КБ «ПриватБанк».....	24
2.2 Оцінка основних показників діяльності банку.....	29
2.3 Аналіз динаміки власного капіталу банку.....	32
2.4 Вплив власного капіталу на фінансову стійкість та ліквідність банку.	36
Висновки до розділу 2.....	42
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ.....	43
3.1 Достатність капіталу банківських установ України: сучасний стан та міжнародний досвід.....	43
3.2 Підходи щодо визначення чинників управління власним капіталом банків України.....	48
3.3 Рекомендації щодо удосконалення процесу управління власним капіталом банку.....	52
Висновки до розділу 3.....	59
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Банківський сектор є важливою складовою економіки. Від ефективності кредитно-фінансового механізму залежить не тільки своєчасне отримання коштів окремими секторами бізнесу, а й темпи економічного розвитку країни в цілому.

Роль банківської системи в розвитку економіки України значною мірою залежить від її фінансової стабільності. Найважливішим показником фінансової стійкості окремих банків та банківської системи в цілому є банківський капітал, який також є основою діяльності банківських установ і відіграє важливу роль як на початку їх діяльності, так і в процесі діяльності в подальшому. Тому надійне управління, формування та використання банківського капіталу, а також підтримання його необхідного обсягу є завданням банківської системи.

Як компонент системи фінансової стабільності банків, ми усвідомлюємо, що аналіз управління капіталом банків може допомогти забезпечити стабільність банківського сектору в цілому. Недокапіталізація деяких банків протягом останніх років негативно вплинула на ліквідність банківської системи в цілому. Проблеми банківського сектору є також питанням національної фінансової безпеки. У цьому контексті аналіз цього питання є особливо важливим.

Питання, пов'язані з банківським капіталом, адекватністю та управлінням капіталом в цілому, аналізувалися вітчизняними та міжнародними економістами та експертами банківського сектору. Серед них увагу до зазначених проблем привертала наступні імена: М. Алексеєнко, Т. Болгар, О. Васюренко, К. Волохата, А. Герасимович, О. Дзюблюк, Ж. Довгань, А. Мороз, В. Міщенко, І. Парасій-Вергуненко, Л. Примостка, П. Роуз, Д. Розенберг, М. Савлук, Н. Слав'янська, В. Шелудько та інші.

Слід зазначити, що, незважаючи на широке розмаїття досліджень, всі вони спрямовані на визначення теоретичних та загальних засад банківського капіталу. Однак це питання потребує поглибленого аналізу, особливо на сучасному етапі нестабільної економіки.

Метою дослідження є вивчення теоретичних та практичних аспектів управління капіталом банківських установ та розробка основних шляхів його вдосконалення.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити капітал банку: сутність, функції, види та фактори, що на нього впливають;
- охарактеризувати теоретичні аспекти управління банківським капіталом;
- проаналізувати нормативне регулювання банківського капіталу;
- зробити аналіз капіталізації українських банків;
- дати характеристику діяльності АТ КБ «ПриватБанк»;
- зробити оцінку основних показників діяльності банку;
- здійснити аналіз динаміки власного капіталу банку;
 - дослідити вплив власного капіталу на фінансову стійкість та ліквідність банку;
 - охарактеризувати достатність капіталу банківських установ України: сучасний стан та міжнародний досвід;
 - проаналізувати методичні підходи щодо визначення чинників банківським капіталом України;
 - підготувати рекомендації щодо удосконалення процесу управління власним капіталом банку.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у процесі управління банківським капіталом.

Предметом дослідження є методичні, теоретичні, та практичні підходи до управління капіталом банків України.

Під час проведення дослідження було використано такі методи дослідження: аналіз, синтез, індукція та дедукція, абстрагування та опис, порівняння, групування та узагальнення, інформація, яка слугує для виокремлення найбільш важливих аспектів дослідження. Ці методи були застосовані у 2 Розділі. Для порівняння та аналізу даних використовувалися статистичні, графічні та табличні методи.

Основними джерелами інформації були:

- Закони Верховної Ради України, документи з питань банківського регулювання Національного банку України;
- Результати досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених
- Офіційні статистичні матеріали;
- Інформаційно - аналітичні огляди.

Ключові слова: КАПІТАЛ, ПОТОЧНІ АКТИВИ, ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, СТРАТЕГІЯ, ТАКТИКА, ДИНАМІКА, ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА, АНАЛІЗ, КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ В УКРАЇНІ

1.1 Капітал банку: сутність, функції, види і фактори, що на нього впливають

Банківський капітал відіграє важливу роль у створенні та функціонуванні банків і тому є основним видом діяльності банківських установ. Для банківських установ дуже важливо розуміти економічну природу банківського капіталу, а також питання, пов'язані з його формуванням та ефективним управлінням.

Саме поняття "капітал" заслуговує на увагу. "Капітал" є однією з найскладніших та найсуперечливіших класифікацій у фінансовій науці. Сьогодні термін "банківський капітал" не має чіткого значення в економічній літературі, а тому узагальнюється з іншими економічними категоріями, такими як банківські резерви, капітал та фонди.

У вітчизняній та зарубіжній літературі, у практичній та науковій літературі можна виокремити декілька підходів до трактування сутності банківського капіталу. Загалом, банківський капітал - це сукупність власних та залучених коштів, що знаходяться в розпорядженні банків.

«Банківський капітал» містить у собі поняття «власний капітал». Тому метод пояснення природи власного капіталу банків заслуговує аналізу.

Узагальнюючи погляди вітчизняних науковців на поняття «капітал», можна побачити, що всі наведені вище визначення сутності власного капіталу є взаємодоповнюючими, тому можна зробити висновок, що капітал є категорією багатоаспектною. З іншої точки зору, автор вважає, що банківський капітал – це основна сума наявних банківських ресурсів, що належать банку-власнику та банківській установі, що забезпечує економічну незалежність і фінансову стабільність.

Суть капіталу. банківської установи розкривається через втілювання певних функцій. (рис. 1.1).

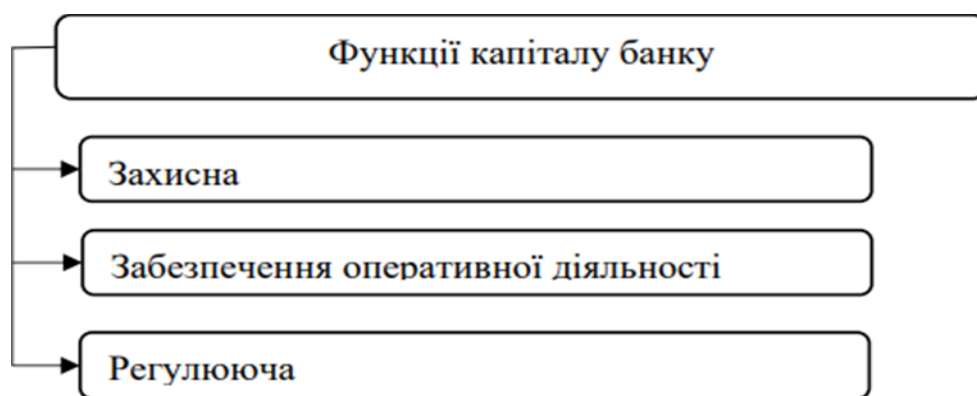

Рис. 1.1 – Функції капіталу банку [1].

Функція захисту банківського капіталу дозволяє захистити інтереси вкладників і кредиторів і навіть необхідна для покриття збитків, які несуть банківські установи в своїй повсякденній діяльності. Це означає, що капітал несе довіру клієнтам банку і запевняє кредиторів у його фінансовій стійкості.

Функція забезпечення операційної діяльності є другою за значенням після капіталу банку, але не варто нею нехтувати, особливо на ранніх етапах становлення та функціонування банківської установи, коли інфраструктура банківської установи будується за рахунок власного капіталу, а банківські операції тільки починають розвиватися. Важливість цієї функції проявляється в постійному розширенні та структурному розвитку банків, а також у розробці та впровадженні нових банківських технологій.

Суть регулюючої функції полягає в тому, що органи нагляду та регулювання впливають на діяльність банківських установ, тобто характеризують розмір капіталу та його окремих складових. Запровадження нормативів платоспроможності також спрямоване на уникнення невикористаної мінімізації власного капіталу банківської установи з метою максимізації прибутку, зниження ризику банкрутства та захисту інтересів кредиторів і вкладників.

Для кращого пояснення природи банківського капіталу необхідно розглянути його класифікацію за різними ознаками.[2].

Залежно від організаційно-правової форми діяльності банку капітал можна поділити на кооперативний та акціонерний. Акціонерний капітал створюється

на початку діяльності банківської установи, коли випускаються та розміщуються акції. Коли акції продаються за ціною, вищою за їхню номінальну вартість, засновник банку отримує емісійний дохід, який стає частиною акціонерного капіталу. Подальше збільшення статутного капіталу передбачає не тільки випуск додаткових акцій, але й капіталізацію частини прибутку банку та інших коштів[3].

Кооперативний капітал також формується на початковому етапі банківської діяльності за рахунок внеску засновника до статутного капіталу. Розмір внеску до капіталу визначається або порівну, або відповідно до потенційної участі членів у банківській системі.

Залежно від форми внеску власний капітал поділяється на грошові кошти, фінансові активи та внески в натуральній формі. Слід зазначити, що українське законодавство передбачає, що власний капітал банківської установи може бути сформований лише у валюті або вільно конвертованій іноземній валюті. Це пов'язано з тим, що грошова форма є найбільш поширеною та універсальною. Крім того, що вона є найбільш поширеною та універсальною, вона має високу ліквідність і може бути швидко конвертована в інші форми.

У своїй конкретній формі капітальні структури включають будівлі, обладнання та інші форми. Капітал у формі фінансових активів складається з інвестицій в акції, облігації та інші форми.

Залежно від форми власності розрізняють такі види власного капіталу банків.

- Приватний – заснований на індивідуальній власності;
- Колективний – заснований на колективній власності і є різними видами господарських товариств та підприємств;
- Державний - належать державі[4].

За ознакою резидентності він поділяється на вітчизняний капітал, сформований юридичними та фізичними особами, які є резидентами України,

та іноземний капітал, сформований і належить юридичним та фізичним особам-нерезидентам.

Щодо форм у банківському секторі банківський капітал поділяється на робочий та не робочий капітал; робочий капітал - це капітал, який приносить банку прибуток, а неробочий капітал – це капітал, вкладений в активи банку, який не приносить банку прибутку, а іноді спричиняє збитки банку.

На обсяг капіталу, необхідного банку, впливають зовнішні та внутрішні фактори.

До зовнішніх факторів, що впливають на розмір капіталу, необхідного банку, відносяться наступні:

- Загальний стан економіки країни та напрямок грошово-кредитної політики. Національний банк України у зв'язку з функціонуванням банківського сектору в умовах кризи та зниженням довіри клієнтів до банків, банк зобов'язаний постійно збільшувати власний капітал.

- Національні регуляторні вимоги ,зокрема вимоги НБУ.

- Тиск з боку банків -конкурентів, які вимагають реалізації капіталомістких програм.

- Розвиток кредитних ринків та кредитної політики НБУ, тобто лібералізація кредитної політики на розвинених ринках, що полегшує доступ до кредитних ресурсів та знижує рівень власного капіталу банків.

Банки не можуть контролювати зовнішні фактори і не можуть прорахувати їх вплив. Однак можливий вплив зовнішніх факторів на формування власного капіталу слід враховувати. Щодо внутрішніх факторів, то існують різні підходи до визначення чинників, що впливають на достатність капіталу. Ларіонова, К.Л., Яремчук. до внутрішніх факторів відносять наступні:

- обсяг активних операцій: банк, що орієнтується на певну групу клієнтів, повинен мати достатній капітал, щоб задовольнити потреби в позиках своїх постійних клієнтів, не порушуючи при цьому встановлені нормативи;

- характер клієнтів банку: якщо клієнтами банку є переважно великі підприємства, він повинен мати більший капітал, ніж банк, що обслуговує менших клієнтів з таким самим обсягом діяльності.

- Характер та рівень ризику активних операцій.

- Орієнтація банку на новітні технології та ризиковані види діяльності вимагає більшої капітальної бази, тоді як висока частка низькоризикових кредитів у кредитному портфелі передбачає відносне скорочення обсягу капіталу в банку [5].

До внутрішніх факторів також відносяться: схильність банку до ризику, розмір цілей банку на ринку, очікувані плани та перспективи зростання банку, впровадження нових послуг та рівень їх ризику, обсяг та структура активних операцій, тобто частка ризикових активів та їх приріст.

Однак, на мою думку, неможливо проаналізувати внутрішні фактори банківської системи в цілому не можуть бути проаналізовані, оскільки вони залежать від характеристик конкретного банку, тобто цілей депозитної та кредитної політики, напряму діяльності банку, якості фінансового менеджменту та маркетингу банку.

Таким чином, капітал має вирішальне значення для забезпечення фінансової стабільності, міцності та надійності банку. Власний капітал у формі кооперативного та акціонерного капіталу становить статутний капітал банку, і ця сума є дуже важливою на початкових етапах створення банківської установи.

1.2 Теоретичні аспекти управління капіталом банку

Управління капіталом - це діяльність з визначення обсягу та структури фінансових ресурсів, яка тісно пов'язана із залученням та управлінням коштами вкладників та інших кредиторів. Всього є два рівні управління банківськими ресурсами: Національний рівень, який управляється НБУ за допомогою різноманітних фінансових інструментів, та рівень комерційного банку, який визначає, чи дотримується банк нормативів НБУ [6].

Основною метою процесу управління капіталом банку є залучення та підтримання достатнього обсягу капіталу для розширення його діяльності та захисту від ризиків. Розмір банківського капіталу визначає ключові показники, які мають значний вплив на діяльність банку, такі як обсяг діяльності банку, розмір його депозитів, максимальна кількість кредитів, які він може видати, його здатність запозичувати кошти на фінансовому ринку та розмір відкритої валютної позиції. Механізм управління капіталом банку можна визначити як сукупність методів, інструментів управління та регулятивних норм, що використовуються установою в процесі управління і спрямовані на забезпечення безпеки капіталу банку.

Гарне управління капіталом банківської установи, тобто визначення потреби у збільшенні його розміру, вимагає точних розрахунків. У банківській практиці існує декілька методів визначення вартості капіталу банку: балансовий, нормативний та ринковий. Кожен з цих методів має свої позитивні та негативні сторони.

Балансовий метод оцінки капіталу банківських установ є найпоширенішим і найменш трудомістким. За цим методом власний капітал розраховується як різниця між балансовою вартістю активів і зобов'язань. Основним недоліком є те, що в умовах динамічного ринку ринкова вартість активів і зобов'язань постійно змінюється і не збігається з балансовою вартістю.

Таблиця.1.1. Нормативи капіталу Національного банку України

Назва нормативу	Принцип розрахунку	Нормативне значення
Мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1)	Визначається як сума основного та додаткового капіталів за мінусом відвернень	Мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1)- це сума капіталу 1-го рівня та додаткового капіталу за вирахуванням відрахувань Для банків, створених до 11.07.2014:200млн. грн. після 11.07.2018-300млн грн з 1 липня 2019 року -400млн грн з 1 липня 2020 року-450млн грн з 1 липня 2021 року-500мільйонів грн
Норматив достатності(адекватності) регулятивного капіталу(Н2)	Визначається як співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів та певних позабалансових інструментів, зважених на скоригований кредитний ризик.	Має бути не менше 10 %
Норматив достатності основного капіталу (Н3)	Визначається як відношення основного капіталу першого рівня до сукупних активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідний коефіцієнт кредитного ризику.	Щонайменше 7%

Встановлюючи вищезазначені критерії, НБУ може впливати на мінімізацію

банківських ризиків, виконання банками своїх зобов'язань перед вкладниками та кредиторами, а також на формування активів за рахунок регулятивного капіталу.

Слід розглянути основні групи показників, які використовуються для аналізу адекватності банківського капіталу.

По-перше, показники, що характеризують достатність розміру капіталу банку, зокрема норматив обов'язкової адекватності банківського капіталу, встановлений Національним банком України.

По-друге, показники, що характеризують прибутковість адекватності капіталу банків. До них відносяться коефіцієнти рентабельності капіталу, збереження капіталу та мультиплікатор капіталу.

Керівництво має нести відповідальність за ефективність та безперервність механізмів управління капіталом банківської установи.

Об'єктом управління є банківський капітал, достатній розмір якого визначається такими факторами, як якість управління, якість активів фондів заощаджень та їх залучення, диверсифікація ризиків, форма власності, організація та контроль діяльності, ступінь чутливості банківських установ до ризиків, якість їх менеджменту та стратегічного планування.

У механізмі формування капіталу необхідно розрізняти нормативно-правове, інформаційне та організаційне забезпечення (рис. 1.2).

Рис. 1.2 – Структура складової забезпечення механізму формуванням власного капіталу банку. [10].

Нормативно-правове забезпечення є одним з основних елементів, які підтримують функціонування та діяльність банків. Нормативно-правове забезпечення можна поділити на внутрішнє та зовнішнє, наднаціональне та внутрішньодержавне.

До зовнішнього правового забезпечення належать постанови, закони, укази та розпорядження, а до внутрішнього-положення, директиви, інструкції та норми, що встановлюються банками та регулюють фінансову діяльність.

Внутрішнє правове забезпечення включає правове забезпечення загальноекономічного характеру, банківське правове забезпечення, внутрішньобанківське законодавство (статути, положення, накази, листи, рішення) та Закони України "Про банки і банківську діяльність", "Про Національний банк України", "Про порядок регулювання діяльності банків в Україні". Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні".

Юридичний супровід на національному рівні: "Міжнародна конвергенція вимірювання капіталу та дотримання вимог" (Базель I) та "Міжнародна конвергенція вимірювання капіталу та дотримання вимог і гармонізація: переглянуті підходи" (Базель II) і Базель III, а також "Базові принципи ефективного банківського нагляду".11].

Інформаційне забезпечення – це процес безперервного відбору даних, необхідних для аналізу, планування та прийняття рішень в оперативному управлінні формуванням капіталу в банківських установах. Інформаційне забезпечення включає баланс банку, а також місячну, квартальну та річну звітність.

Забезпечення формування капіталу банку знаходить своє відображення в системі показників, які поділяються на три групи:

1. Показники, що характеризують обсяг, структуру та динаміку капіталу банку.
2. Показники, що характеризують вартість капіталу в цілому та окремих його складових зокрема.
3. Регулятивні показники, що контролюються НБУ.

Основним джерелом інформації, необхідної для оцінки фінансового стану та результатів діяльності банку, є річна звітність. Важливими джерелами інформації є внутрішні управлінські звіти банку, окремі внутрішні документи, інформація про діяльність окремих підрозділів, звіти про виконання відповідних бюджетів, які можуть бути використані для перевірки ефективності окремих напрямків діяльності.

Під організаційним забезпеченням оцінки ефективності діяльності банку зазвичай розуміють систему аналітичних підрозділі в всередині банку, яка включає внутрішні структурні служби управління банком і забезпечує розробку та прийняття управлінських рішень у певних сферах діяльності банківської системи.

Органами управління в банку є збори акціонерів, рада банку та правління банку. Органом управління в банку є служба внутрішнього аудиту [12]. Процес управління починається з розробки стратегії або плану, який є основою для залучення банком стабільного капіталу залежно від швидкозмінних умов фінансового ринку. Планування капіталу банку-це діяльність з розробки плану та розрахунку цільових показників, які відображають очікуваний обсяг капіталу, необхідний банку для здійснення своєї діяльності протягом планового періоду. Оскільки капітал є захисним бар'єром від неочікуваних ризиків, процес планування капіталу є важливою частиною внутрішнього планування банку. Тому цей процес тісно пов'язаний з оцінкою динаміки банківського ризику та обсягів активних операцій.

Плануючи капітал банку, можна спрогнозувати як обсяг і структуру загального капіталу, так і динаміку його складових, а також рентабельність капіталу та зростання вартості власного капіталу банку.

Фінансове планування банку можна поділити на стратегічне планування, короткострокове (поточне) планування та оперативне планування. Наприкінці планового періоду фінансово-аналітичний відділ готує звіт керівництву банку, філії або структурного підрозділу про досягнення запланованих цілей і результати по полях бази даних управлінської звітності. Іншими словами, процес фінансового планування є безперервним.

Отже, можна зробити висновок, що ефективне функціонування банківських установ в умовах ринкової економіки значною мірою залежить від наявної системи фінансового планування.

1.3 Нормативне регулювання банківського капіталу

Методологія визначення капіталу банківської організації та розрахунку його адекватності базується на рекомендаціях Базельського комітету. Капітал банку поділяється на капітал першого рівня та капітал другого рівня). Капітал банку-це сума капіталу I рівня та капіталу II рівня за вирахуванням обмежень, таких як основні засоби.

Склад основного капіталу, додаткового капіталу та відволікаючих факторів визначається Національним банком України. При розрахунку суми додаткового капіталу вона не повинна перевищувати суму основного капіталу. Амортизація вартості довгострокових активів здійснюється лише в тому випадку, якщо вона перевищує суму основного та додаткового капіталу [13, с. 113].

Мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної реєстрації юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, не може бути меншим ніж 500 мільйонів гривень.

Національний банк має право встановлювати мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної реєстрації для окремих юридичних осіб, які мають намір здійснювати банківську діяльність, диференційовано залежно від їх спеціалізації, але не менше розміру, визначеного цією статтею.

Національний банк України має право встановлювати:

- Мінімальне співвідношення капіталу банку до його активів.
- Мінімальні вимоги до функціонування регулятивного капіталу до настання відповідальності банку.
- Визначати ціни та тарифи на надані Національним банком і його установами розмір, якщо вони не встановлені законодавством України;
- Одержувати в іноземних та міжнародних банках кредити, розміщувати позики, здійснювати операції в іноземній валюті.
- Національному банку відповідно до законодавства республіки можуть надаватися і інші права.

Національний банк України враховуватиме необхідність забезпечення та стабільності банків.

Національний банк України визначає мінімальний розмір регулятивного капіталу для банків, мінімальний коефіцієнт регулятивного капіталу та порядок його розрахунку, коефіцієнт основного капіталу, співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів та співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань.

Банки зобов'язані подавати до Національного банку України план заходів щодо приведення рівня регулятивного капіталу до мінімального рівня, встановленого Національним банком України. План заходів подається банком протягом 10 днів з дня, коли йому стало відомо про факт зменшення рівня капіталу, та має визначати порядок і строки здійснення запланованих заходів.

Банк може виплачувати дивіденди один раз на рік з прибутку звітного року, що залишається у розпорядженні банку, за результатами діяльності за календарний рік банки виплачують дивіденди відповідно до спеціального статуту банку [14, с.3].

Для кращого розуміння достатності капіталу банків розглянемо постанову "Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні" в цьому питанні.

Одним з найважливіших нормативів регулювання капіталу є норматив адекватності(достатності) регулятивного капіталу (H2).

Норматив регулятивного капіталу свідчить про здатність банку своєчасно і в повному обсязі погашати свої зобов'язання, що впливають з торговельних, кредитних та інших грошових операцій. Чим вище значення нормативу капіталу, тим більшу частку ризику беруть на себе власники банку і, навпаки, чим нижче значення, тим більшу частку ризику беруть на себе кредитори та вкладники банку.

Банки не мають права розподіляти дивіденди або капітал у будь-якій формі, якщо такі виплати або розподіл призведуть до порушення нормативу регулятивного капіталу.

Норматив ирегулятивного капіталу встановлюються з метою запобігання надмірному перенесенню банками кредитного ризику та ризику неповернення банківських активів на кредиторів і вкладників.

Норматив капіталу визначається як відношення капіталу до позабалансових інструментів, зважених на сукупні активи та кредитний ризик, зменшених натакі суми:

- Резерви під активні банківські операції;
- Забезпечення: у формі безумовних зобов'язань або грошового покриття;
- Незабезпечені облігації внутрішньої державної позики, що рефінансуються НБУ, та боргові цінні папери, придбані НБУ.

Суми, придбані Національним банком за операціями репо з переходу права власності на такі цінні папери (але не більше суми за однією операцією, що включається до розрахунку цього нормативу).

При розрахунку нормативу регулятивного капіталу загальна сума відкритих валютних позицій додається до загальних активів та окремих позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику. Усі відкриті валютні позиції банківської установи в іноземній валюті та банківських металах додаються до загальної суми непокритого кредитного ризику та виключаються з неї.

Для розрахунку адекватності регулятивного капіталу банківської установи її активи групуються за ступенем ризику та підсумовуються на відповідний ваговий коефіцієнт:

- а) Активи I групи з рейтингом ризику 0%:
 - 1) Грошові кошти;
 - 2) Банківські метали;
 - 3) Кошти в НБУ;
 - 4) Боргові цінні папери, випущені НБУ;
 - 5) Боргові цінні папери, випущені органами державної влади;
- б) Активи II групи з рейтингом ризику 10 відсотків:

1) Короткострокові та довгострокові кредити, надані органам державної влади;

2) Доходи, нараховані за кредитами, наданими органам державної влади;

в) активи III групи з рейтингом ризику 20%:

1) Боргові цінні папери органів місцевого самоврядування, що рефінансуються НБУ.

2) Депозити на вимогу, розміщені в банках, суверенний кредитний рейтинг яких не нижче інвестиційного рівня;

г) Активи IV групи з рівнем ризику 35%:

1) Іпотечна застава, що відповідає вимогам законодавства України

г) Активи V групи з рівнем ризику 50%:

1) Нараховані доходи за депозитами на вимогу в інших банках, що не належать до інвестиційного класу;

2) Іноземна валюта та банківські метали, придбані на умовах спот у банків-кореспондентів, що не належать до інвестиційного класу;

д) Активи VI групи з рейтингом ризику 100%:

1) Короткострокові депозити в інших банках, що не віднесені до інвестиційного класу;

2) Довгострокові депозити в інших банках;

3) Кредити, надані фізичним особам;

4) Акції.

1.4 Аналіз капіталу банків України

Перспекти вирозвитку банку значною мірою залежать від рівня його капіталізації. З однієї сторони, висока капіталізація банківської системи зможе підтримати фінансово економічний розвиток країни та гарантувати стабільність в умовах глобалізації та міжнародної фінансової інтеграції. Водночас, з іншого боку, достатній рівень власного капіталу банківської системи може гарантувати стабільну роботу банків та мінімізувати ризики, пов'язані з функціональними процесами. Отже, забезпечення адекватного банківського капіталу є одним з головних питань, оскільки нестача капіталу є найбільшою загрозою для стабільності банківської системи.

Проаналізуємо динаміку кількості банків в Україні у 2018-2022 роках, яка представлена на рисунку 1.3.

За даними Національного банку України, кількість діючих банків у 2022 році становить 71, що на три фінустанови менше, ніж за аналогічний період 2021 року. З 2018 року кількість діючих банківських установ зменшилася на 11. У період 2018-2022 років банківський сектор України демонструє тенденцію до скорочення кількості діючих банків з іноземним капіталом : у 2018 році - 38; а у 2022 році – 33 банківські установи.

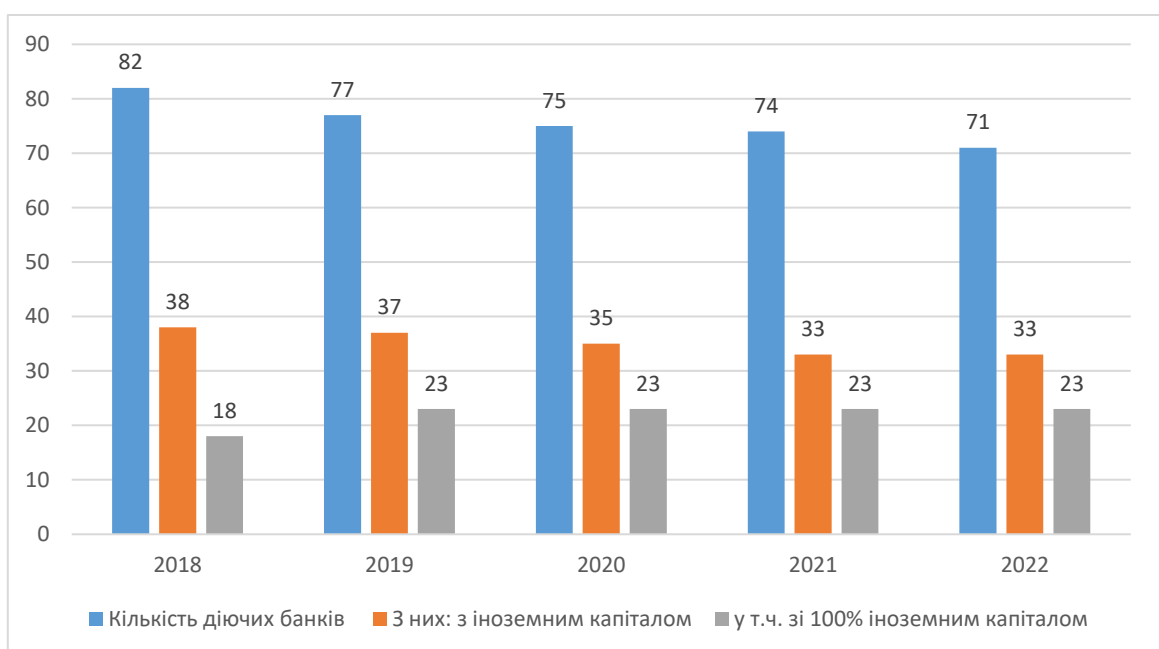

Рис 1.3 – Динаміка кількості банків в Україні у 2018–2022 рр.

У 2019 році банки знецінили свої активи на початку року через перехід на нові стандарти МСФЗ9. В результаті капітал зменшився на 27 млрд грн, з яких близько 90% було сформовано державними банками.

Як свідчить аналіз формування капіталу українських банків, характерною особливістю українських банків є висока частка статутного капіталу в їхньому власному капіталі. Як видно з таблиці, основним джерелом збільшення власного капіталу є резерви банків, які формуються за рахунок прибутку. Однак збільшення резервів не призвело до суттєвого зростання їх частки, а свідчить про те, що частина коштів була спрямована на покриття збитків, яких зазнали банки під час кризи.

Одним із факторів, що впливає на результати діяльності українського банківського сектору, є дуже висока частка непрацюючих кредитів (NPLs). Значні резерви під знецінення кредитів та погіршення якості кредитних портфелів банків є одними з причин зростання адекватності капіталу та не ефективності його використання. Тому рекомендується враховувати частку непрацюючих кредитів у банках (рис.1.5).

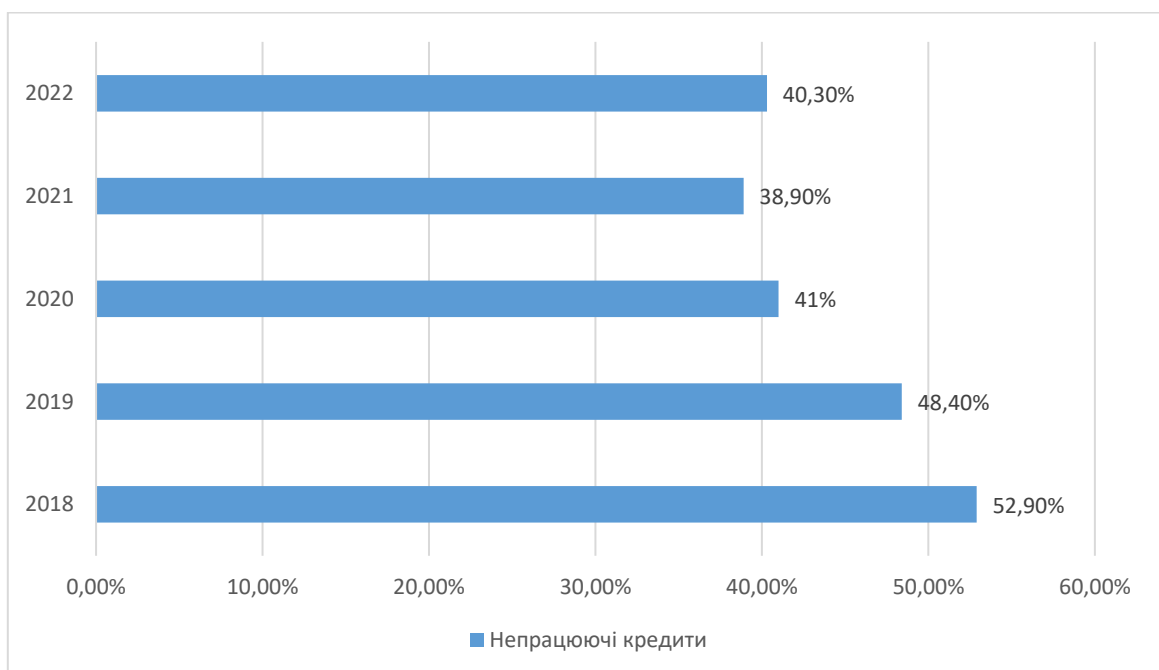

Рис.1.5 – Динаміка обсягу проблемних кредитів банків за 2018-2022 рр.[16]

Таким чином, у результаті аналізу капіталізації українських банків у 2018-2022 роках можна зробити такі висновки:

1. Кількість банків протягом 2018 – 2022 років зменшилась на 23 банківські установи;

2. Регулятивний капітал протягом останніх років зростає і станом на 01.01.2022р. становить 182 283,6 млн грн;

3. Статутний капітал також має тенденцію до зростання і досягає 206060 млн грн у 2022 році;

4. Коефіцієнт адекватності статутного капіталу становить 21,98%, при нормативі не менше 10%;

5. Адекватність капіталу Банку суттєво змінюється і у 2022 році і становить 57 789млнгрн

6. Через високі збитки в українській банківській системі адекватність капіталу є нижчою за статутний капітал, а державні банки мають найбільшу частку в загальному статутному капіталі - 65,64%.

Висновки до розділу 1

Отримання та застосування теоретичних знань з управління капіталом є важливим елементом функціонування будь-якого банку в Україні. Управління капіталом дозволяє банку забезпечувати достатній рівень ліквідності та витривалості в умовах ринкових коливань та криз.

Управління капіталом банку має бути засноване на вивченні і аналізі фінансових даних, визначенні ризиків та плануванні стратегії розвитку. Також важливим елементом є дотримання вимог регуляторів та законодавства щодо капіталовкладень та ризик-менеджменту.

Отже, теоретичні основи управління капіталом є необхідним елементом ефективного управління банком в Україні та забезпечення стійкості фінансової системи країни в цілому.

Для ефективного управління капіталом банку в Україні, необхідно враховувати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на фінансовий стан банку та ризик-профіль. Зокрема, до зовнішніх факторів можна віднести зміни на ринку, макроекономічні показники, рівень конкуренції, державну політику тощо. До внутрішніх факторів можна віднести структуру активів та пасивів, кредитний портфель, операційні витрати, технологічну базу та персонал банку.

Крім того, управління капіталом повинно враховувати різні моделі та методики, які використовуються для оцінки ризиків та планування дій. Наприклад, метод CAPM (Capital Asset Pricing Model) дозволяє оцінити вартість капіталу та ризикованість проектів, метод VaR (Value at Risk) дозволяє визначити максимальну можливу втрату в певних умовах тощо.

Отже, можна зазначити, що ефективне управління капіталом є ключовим елементом успішної діяльності будь-якого банку в Україні. Для досягнення цієї мети необхідно враховувати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, використовувати моделі та методики для оцінки ризиків та планування дій, а також дотримуватися вимог регуляторів та законодавства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМАТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1 Загальна характеристика діяльності АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ "ПриватБанк" працює з 1992 року і є провідним банком на українському банківському ринку. Згідно з опитуванням CBR Ukraine, у 2021 році 64,7% українців у віці старше 16 років співпрацювали з ПриватБанком. АТ КБ "ПриватБанк" є одним з найбільш інноваційних банків у світі. Прикладом цього є те, що ПриватБанк був одним із перших банків у світі, який понад десять років тому почав використовувати у своїх операціях SMS-повідомлення з одноразовим паролем. Серед останніх інновацій, які отримали світове визнання – винайдення платіжних терміналів, використання QR-кодів для входу в інтернет - банкінг, інкасація готівки онлайн та десятки інших мобільних додатків.

Місія банку-"сприяти розвитку економіки, зростанню бізнесу та здійсненню мрій індивідуальних клієнтів шляхом надання фінансових послуг найвищої якості". Девіз банку: "ПриватБанк – беремо і робимо".

Стратегія банку полягає в тому, щоб бути банком, який стабільно зростає, продовжує обслуговувати фізичних осіб і вибірково зміцнює свої підрозділи, що займаються обслуговуванням малого та середнього бізнесу та корпоративних клієнтів. Корпоративна поведінка Приватбанку ґрунтується на законності, прозорості, компетентності та повазі до прав та інтересів клієнтів, кредиторів, акціонерів і працівників з метою підвищення ефективності діяльності банку, підтримання прибутковості та фінансової стабільності[17].

Принципи та цінності, яких дотримується Приватбанк, наведені в таблиці 2.1.

Таблиця. 2.1. Принципи і цінності АТ КБ «ПриватБанк»

Назва	Характеристика
Чесність	Банк керується законом, етикою та чесним веденням бізнесу, виконує свої зобов'язання та цінує свою репутацію.
Якість	Рівень обслуговування та якість надання послуг є основними критеріями успіху. Підвищення рівня обслуговування клієнтів – це головне завдання всіх співробітників банку.
Персонал	У Приватбанку створені необхідні умови для своєчасної та відкритої комунікації, здорового робочого середовища та безпеки. Банк також пропонує можливості для індивідуального професійного розвитку та ініціативи. Приватбанк дбає про дотримання трудового законодавства.
Доходи	Хороші фінансові показники Банку зумовлені клієнтоорієнтованістю та прибутковою банківською діяльністю.
Ухвалення рішень	Банк вважає, що досягнення високих показників діяльності вимагає постійного зростання, що, в свою чергу, вимагає точного розрахунку операційних ризиків. Працівники та керівники Банку покладаються на внутрішні правила, політику та регуляторні процедури, що стосуються ризиків, у процесі прийняття рішень.

Орган управління Банку:

- Вищий орган або акціонери; ПриватБанк сприяє реалізації та захисту прав і законних інтересів своїх акціонерів;
- Наглядова рада ПриватБанку. Вона здійснює стратегічний контроль за діяльністю Банку, контролює роботу Правління Банку та захищає права акціонерів. Ефективне управління – це система, в якій Наглядова рада звітує перед вищим органом;
 - Правління підзвітне Раді директорів. Правління контролює повсякденну діяльність банку і звітує перед вищим органом та Наглядовою радою.

Єдиним акціонером Приватбанку та власником 100% акцій банку є держава в особі Кабінету Міністрів України (місце знаходження: вул. Грушевського, 12/2, м. Київ, 01008), та держава в особі Міністерства фінансів України.

У 2018 – 2022 роках кількість банків в Україні скоротилася на 13,4% з 82 до 71 (Таблиці 2.1 та 2.2).

Таблиця 2.1.2.1 Кількість банків в Україні у 2018-2022 роках

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість зареєстрованих банків	82	77	75	74	71
З них: З державним капіталом	44	40	40	41	38
З іноземним капіталом	38	37	35	33	33

З рисунку 2.1 видно, що зменшення кількості банківських установ пов'язане з тим, що за п'ять років кількість банків приватної форми власності скоротилася з 51 до 47. Основною причиною цього є неспроможність більшості малих банків завершити докапіталізацію.

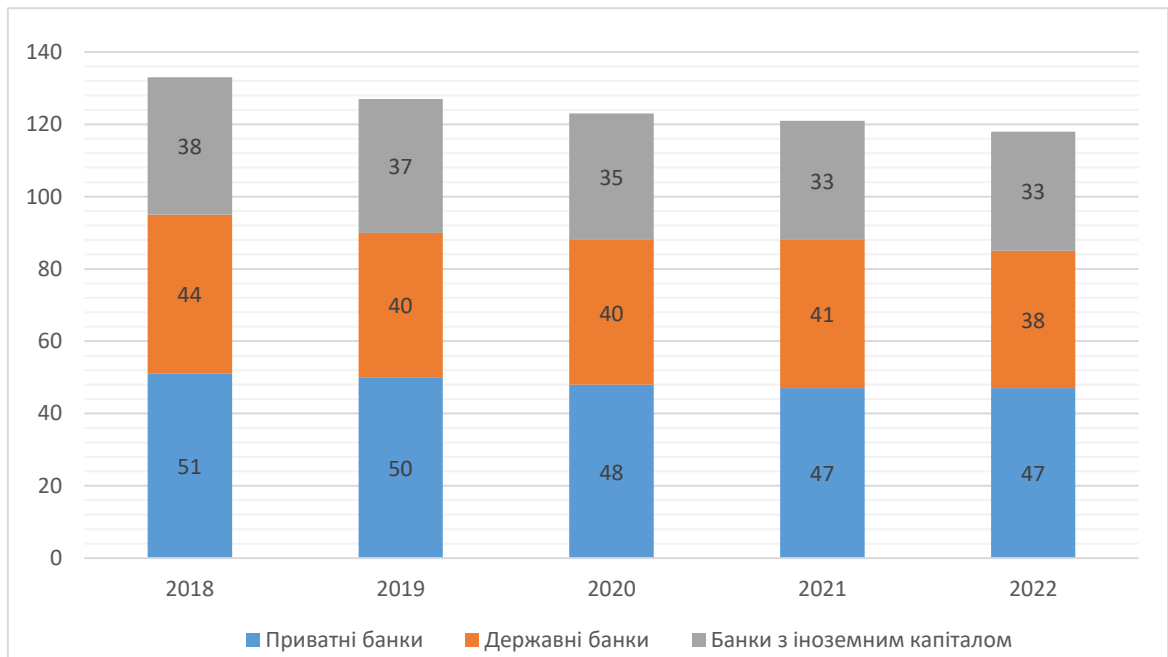

Рис. 2.1 Динаміка зменшення кількості комерційних банків в Україні у 2018-2022 роках

Одночасно зі збільшенням мінімального розміру капіталу НБУ намагався оздоровити українську банківську систему шляхом ліквідації малих банків, які були створені для обслуговування потреб деяких великих компаній. Ці банки

були більш вразливими в нестабільному економічному середовищі та іноді використовувалися для легітимізації незаконних інтересів.

Кількість банківських установ з іноземним капіталом зазнала значних змін, зменшившись лише на 15%. Це пов'язано з тим, що банки з іноземним капіталом – це великі банки з ліцензованим капіталом понад 500 мільярдів гривень. Крім того, такі банки отримують надійну підтримку від материнських банків. Таким чином, за останні п'ять років кількість банків з іноземним капіталом зменшилася через свідомий або вимушений вихід банків з українського ринку, який став менш привабливим в наслідок поточної економічної та політичної ситуації. Відкликання ліцензій урядом позбавило нас банків з російським капіталом.

Таблиця 2.2 також показує, що структура банківської системи України за період 2018-2022 рр. суттєво змінилася, тобто кількість українських банків та банків з іноземним капіталом майже зрівнялася.

Статутний капітал ПриватБанку становить 206059743960,00грн, поділений на 735927657 простих іменних акцій номінальною вартістю 280 грн кожна [18].

У 2020 році не було угод, пов'язаних з купівлею/продажем акцій Банку. Всі операції за кціонерами здійснюються на звичайних умовах. При прийнятті рішення про здійснення операцій за кціонерами Банк приймає рішення, виходячи з їх економічної доцільності. ПриватБанк сприяє та захищає реалізацію прав та законних інтересів акціонерів, як це передбачено Статутом та чинним законодавством України. Вищий орган здійснює управління Кодексом про державні компанії. До виключної компетенції Вищого органу належить роз'яснення питань, передбачених Статутом Банку та чинним законодавством.

Вищий орган не бере участі в поточному управлінні Банком. Обов'язки, права та відповідальність Вищого органу визначаються Статутом Банку та чинним законодавством України. Вищий орган має право отримувати будь-яку інформацію про фінансово – господарську діяльність банку.

Він має право отримувати інформацію про фінансово-господарську діяльність банку, необхідну для здійснення своїх повноважень, з урахуванням положень Закону України про банківську таємницю "Про банки і банківську діяльність"[19].

У 2022 році продовжився розвиток організаційної структури. Відповідно до затвердженої стратегії розвитку банку. Внутрішня організаційна структура була модифікована в окремих департаментах (наприклад, маркетинг, фінансовий моніторинг).

Банк надає універсальні послуги широкому колу клієнтів, займає провідні позиції в роздрібному секторі українського ринку, активно просуває послуги для МСБ та частково працює в корпоративному секторі. Основу ресурсної бази Банку складають депозити фізичних осіб у національній валюті та значна частка поточних депозитів. Стратегічною метою Банку є покращення якості роздрібного кредитного портфеля та портфеля кредитів МСБ;

АТ КБ "ПриватБанк" має потужну торговельну платформу Приват24, яка ефективно обробляє операції за рахунками для всіх сегментів клієнтів та генерує високий рівень комісійних зборів та комісійних винагород. Вона генерує високий рівень комісійного доходу. Окрім онлайн-сервісів, Банк має розгалужену мережу відділень, терміналів самообслуговування та банкоматів, що дозволяє йому надавати свої послуги на всій території країни (за винятком тимчасово окупованих територій).

Діяльність Банку зосереджена на підвищенні якості процесів обслуговування клієнтів відповідно до регуляторних вимог, розвитку кредитування при збереженні якісного кредитного портфеля, вдосконаленні та розвитку банківських продуктів і послуг, оптимізації інфраструктури.

2.2 Оцінка основних показників діяльності банку

Одним з основних напрямків аналізу ключових показників банківської діяльності є аналіз активних операцій. Він має сприяти підвищенню ефективності управління активами банку. Аналіз активів банку - це оцінка ефективності скоординованого управління балансом банку. Аналіз динаміки і складу активів АТ КБ ПриватБанк та їх оцінка наведені в таблиці. 2.3.

Таблиця 2.2 Динаміка показників фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» за 2018 - 2022 роки, млн грн.

Показники, млн.грн	Роки					Абсолютне відхилення, млн.грн				Відносне відхилення,%			
	2018	2019	2020	2021	2022	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022
Процентні доходи	30754	33841	33563	35854	43686	3087	-278	2291	7832	10	-0,8	1,06	21,8
Чистий процентний дохід	16752	19667	21602	29317	39918	2915	1935	7715	10601	17,4	9,8	35,7	36,1
Комісійні доходи	19590	24575	27649	35057	32945	4985	3074	7408	-2112	25,4	12,5	1,26	-6,02
Чистий комісійний дохід	10663	19663	19831	28461	24522	9000	168	8630	-3939	84,3	0,8	43,5	-13,8
Процентні витрати	14002	14174	11961	6537	3768	172	-2213	-5424	-2769	1,2	-15,6	-45,3	-42,3
Комісійні витрати	4402	6386	8888	11840	12505	1984	2502	2952	665	45	39,1	33,2	5,6
Адміністративні та інші операційні витрати	13988	14815	8142	8812	9588	827	-6673	670	776	5,9	-45	8,2	8,8
Прибуток до оподаткування	12789	32609	24296	35067	34672	19820	-8313	10771	-395	154,9	-25,4	44,3	-1,1
Чистий прибуток / збиток	12798	32609	24302	35050	30198	19820	-8313	10748	-4852	154,9	-25,4	44,2	-13,8

Отже, з проведеного аналізу ми бачимо, що на на 2022 рік процентні доходи АТ КБ «ПриватБанку» зросли на 21,8 %, порівнюючи з 2021 роком. Чистий процентний дохід зріс на 36,1 %, а от комісійні доходи зменшились на 6,02 %, порівнюючи з 2021 роком, чистий комісійний дохід також зменшився на 13,8 %. Процентні витрати також зменшились на 42,3%, а от комісійні витрати зросли на 5,6 %, порівняно з 2021 роком. Адміністративні та інші операційні витрати зросли на 8,8%. Прибуток до оподаткування зменшився лише на 1,1 %, а от чистий прибуток впав на 13,8% порівнюючи з 2021 роком.

У 2022 році загальні активи збільшилися на 139 300тис.грн; на кінець 2022 року структура активів змінилася наступним чином: (табл.2.3) зросла частка грошових коштів та їх еквівалентів, що свідчить про зміцнення фінансового стану банку. В абсолютному вираженні сума грошових коштів та їх еквівалентів збільшилася на 43545 тис. грн у 2022 році порівняно з 2021 роком за рахунок залишку на кореспондентському рахунку АТ КБ "ПриватБанк".

Таблиця 2.3 «Структура активів АТ КБ «ПриватБанк» за 2018 – 2022 роки»

Показники, млн.грн	Роки					Абсолютне відхилення, млн. грн				Відносне відхилення, %			
	2018	2019	2020	2021	2022	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022
Кредити та аванси клієнтам	50140	59544	55021	68218	68084	9404	-4523	13197	-134	18,7	-7,5	23,9	0,9
Грошові кошти та їх еквіваленти	27360	45894	49911	52835	96380	18534	4017	2924	43545	67,7	8,7	5,8	82,4
Основні засоби та нематеріальні активи	3793	5832	6689	6074	5228	2039	857	-615	-846	53,7	14,6	-9,1	-13,9

Так, якщо порівнювати 2018 – 2022 роки, то грошові кошти та їх еквіваленти зросли на 82,4% у 2022 році порівняно з 2021 роком, кредити та аванси зросли на 0,9%, а матеріальні та нематеріальні основні засоби зменшилися на 13,9% у 2022 році порівняно з 2021 роком.

Інші види активів відіграють важливу роль в діяльності банку і становлять від 0,01% до 1,00% загальних активів банку.

Виходячи з цього, на рисунку 2.2. показано зміну активів з найбільшою часткою у 2018-2022 роках у відсотках.

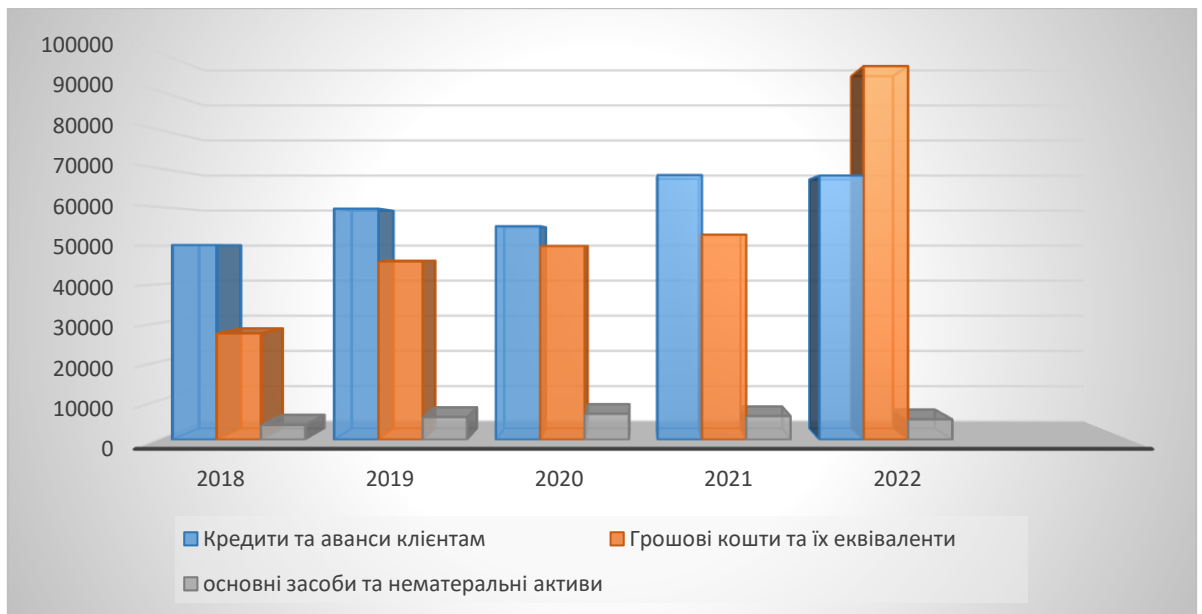

Рис. 2.2. Зміни в структурі активів АТ КБ «ПриватБанк», (млн.грн)

З даної діаграми бачимо, що кредити та аванси клієнтам у 2018 році становили 50140 млн, грн, у 2019 році зросли на 18,7%, у 2020 році зменшились 7,5% порівнюючи з 2019 роком, у 2021 зросли на 23,9% , а у 2022 році знову зменшились на 0,9%, порівняно з 2021 роком.

Грошові кошти та їх еквіваленти у 2019 році зросли на 67,7%, порівняно з 2018 роком, у 2020 на 8,7%, у 2021 на 5,8% та у 2022 році на 82,4% відповідно.

Основні засоби та нематеріальні активи у 2019 році зросли на 53,7%, у 2020 році 14,6%, порівняно з 2019 роком, зменшились на 9,1% у 2021 році порівняно з 2020 роком та на 13,1% у 2022 році відповідно.

2.3 Аналіз динаміки власного капіталу банку

Процес аналізу структури власного капіталу банків включає детальний опис кожного компонента з подальшою його характеристикою. Обсяг власного капіталу продовжує залишатися нижчим за статутний капіталу, що пояснюється значними збитками в українській банківській системі. Характеристика окремих складових власного капіталу АТ КБ «ПриватБанк» наведено в таблиці 2.5

Таблиця 2.5. Динаміка складових власного капіталу Приватбанку за 2018–2022 рр., млн. грн.

Показники	2018	2019	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення				Відносне відхил.,%			
						2018 / 2019	2019 / 2020	2020 / 2021	2021/ 2022	2018 / 2019	2019 / 2020	2020 / 2021	2021 / 2022
Акціонерний капітал	206060	206060	206060	206060	206060	-	-	-	-	-	-	-	-
Емісійний дохід	23	23	23	23	23	-	-	-	-	-	-	-	-
Резерв переоцінки будівель	687	614	689	873	267	-73	75	184	-606	-10,6	12,2	26,7	-68,8
Нереалізований збиток / прибуток від інвестиційних паперів	3303	1274	2937	1366	1304	-2029	1663	-1571	-62	-61,4	130,5	-53,4	-4,5
Результат від операцій з акціонером	12174	12174	12174	12174	12174	-	-	-	-	-	-	-	-
Загальні резерви та інші фонди	6211	6850	8481	9696	11449	639	1631	1215	1753	10,2	1,2	14,3	18,0
Накопичений дефіцит	190388	169918	171665	157247	156749	-20470	1747	-14418	-498	-10,7	1,02	-8,3	-0,3
Усього власного капіталу	31464	54529	52825	66615	57789	23065	-1704	13790	-8826	73,3	-3,1	26,1	-13,2

Капітал банку збільшився за рахунок вкладень вітчизняних та іноземних інвесторів. У 2017 році тенденція до збільшення капіталу Банку за рахунок вкладень вітчизняних інвесторів є позитивною, оскільки збільшення капіталу підвищує зацікавленість інвесторів в ефективному використанні ресурсів банку, його фінансовому стані та якості активів.

Протягом останніх років субординований борг посів важливе місце в структурі капіталу, і більшість експертів відзначають його позитивну роль. Законодавство держави визначає субординований борг як прості незабезпечені боргові інструменти, які не можуть бути отримані від банку раніше ніж через п'ять років і повертаються інвестору у випадку банкрутства або ліквідації після задоволення вимог усіх інших кредиторів[11].

З економічної точки зору, субординовані боргові інструменти повинні бути зобов'язаннями банку. Однак, оскільки ці борги є субординованими, тобто підпорядкованими, банки можуть використовувати їх для підтримки власного капіталу. Тому законодавство України "Про банки і банківську діяльність" визнає субординований борг гібридним інструментом капіталу з характеристиками власного та позикового капіталу [21].

За умовами субординованого боргу кошти можуть залучатися у вигляді позик, кредитів та депозитів юридичних осіб, тобто через прямі договори між банком та інвестором, через випуск банком облігацій. Для того, щоб ці кошти були включені до капіталу банку, мінімальна сума заборгованості за умовами субординованого боргу від емісії облігацій становить 100 тис. грн. Сума випуску облігацій перевищує 2 мільйони гривень. Залучення коштів здійснюється безпосередньо шляхом укладання договорів.

Відповідно до Закону, сума субординованого боргу, що включається до капіталу банку, не може перевищувати 50% основного капіталу і щороку зменшується на 20%. Однак Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань подолання негативних наслідків фінансової кризи "від 23 червня 2009 року збільшив максимальний розмір коштів, залучених на умовах субординованого боргу, наступним чином:

Максимальний розмір фінансування за рахунок субординованого боргу може досягати 100% капіталу банку Протягом цього періоду кошти, залучені на умовах субординованого боргу, повністю зараховуються до капіталу банку, незалежно від будь - яких обмежень на додатковий капітал [20].

Набуття чинності цієї постанови сприяло активізації процесу капіталізації банків. Однак недостатній рівень економічної активності в Україні та зростаюча загроза другої хвилі світової економічної кризи унеможливили формування банками необхідного капіталу. Тому наприкінці 2011 року Комітет з питань фінансів, банківської діяльності, податкової та митної політики Верховної Ради України запропонував продовжити дію закону до 1 січня 2021 року з метою запобігання процесу зменшення капіталу банків [11].

Така зміна дозволила б банкам виконати вимоги до капіталу та сприяла б ефективному розвитку банківської системи після фінансової кризи. На рис.2.3 показано динаміку зміни обсягу субординованого боргу банків за останні роки.

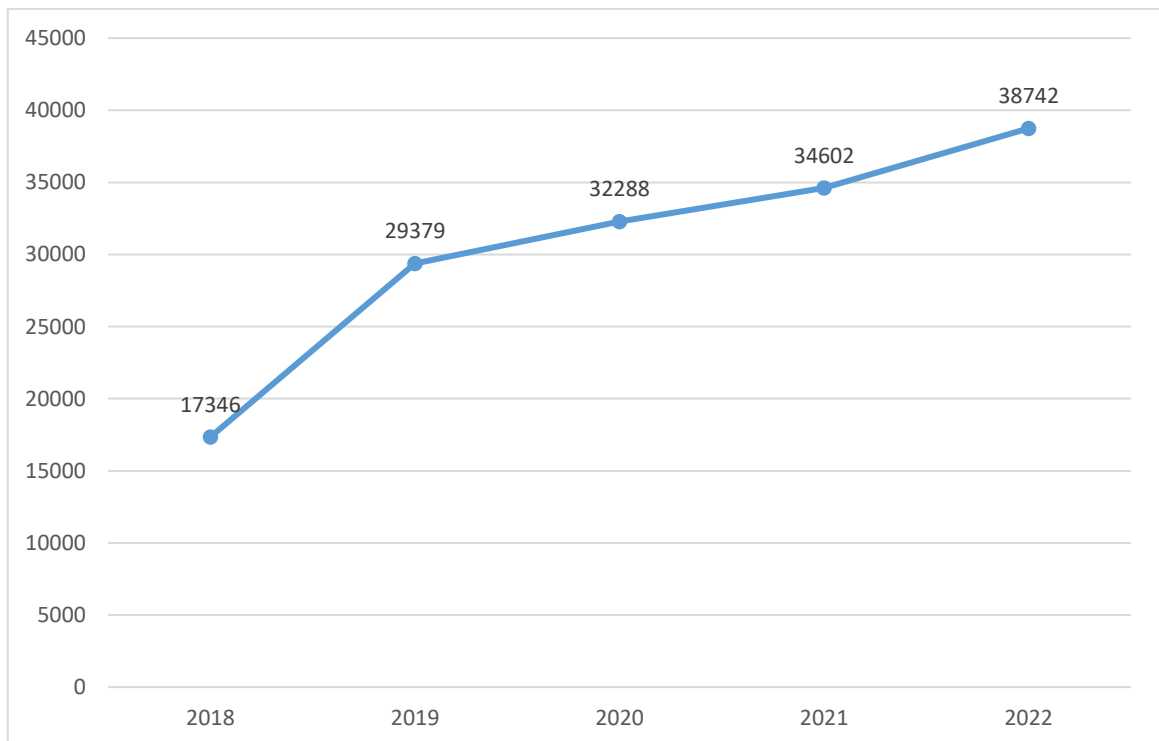

Рис. 2.3. Динаміка обсягу субординованого боргу Приватбанк за 2018– 2022 рр., млн. грн

Банківський субординований борг ґрунтується на таких міркуваннях:

- По-перше, вони можуть збільшити капітальну базу банку без збільшення кількості власників банку;
- По-друге, субординований борг є дешевшим джерелом власного капіталу, ніж випуск акцій, а отже, менш ризикованим;
- Відсотки за субординованим боргом сплачуються за рахунок збільшення загальної вартості боргу;
- Субординований борг залучається протягом тривалого періоду часу, що обмежує інвестиційний ризик учасників ринку часі [12, с.18].

Водночас, слід визнати і недоліки, притаманні цьому джерелу збільшення банківського капіталу. Погашення субординованого боргу погіршує співвідношення капіталу до боргу банку, що знижує довіру до нього та обмежує потенціал для збільшення доходів і прибутків.

Привабливість субординованого боргу у формі корпоративних облігацій залежить від ринкової кон'юнктури та цін на цінні папери. Крім того, існують додаткові витрати на організацію, розміщення та реєстрацію випуску субординованих облігацій відповідно до вимог нормативних актів Національного банку та Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку. Також слід сказати, що збільшення власного капіталу за рахунок субординованого боргу лише тимчасово вирішує проблему тому, що сума боргу буде врахована в додатковому капіталі банку лише протягом п'яти років. [13]

Таким чином, результати аналізу капіталу ПриватБанку свідчать про збільшення капіталу, яке, незважаючи на низку притаманних йому недоліків, в основному забезпечується власним капіталом та субординованим боргом.

2.4 Вплив власного капіталу на фінансову стійкість та ліквідність банку

Успішність банківських установ в управлінні власними ресурсами певною мірою визначається особливостями державного регулювання достатності власної бази комерційних банків, в ролі якого виступають національні банки[24].

У вітчизняній банківській системі національні українські банки встановили 2 основні критерії формування власної бази ресурсів [25]:

- 1) Н1: Регулятивний капітал, не менше 200млн.грн;
- 2) Н2: Адекватність (якість) регулятивного капіталу – не менше 10%.

Аналіз дотримання нормативу адекватності капіталу досліджуваних банків станом на 1 листопада 2022 року представлено у таблиці. 2.6

Таблиця 2.6. Ступінь дотримання АТ КБ "Приватбанк" економічних нормативів станом на 31.12. 2022 року.

Норматив	Значення	Критична межа
Н1(тис.грн)	43029104	20 млн.грн
Н2%	28,58	>10%

Відповідно до таблиці 2.6, регулятивний капітал (Н1) є одним з основних показників діяльності комерційного банку і його основним призначенням є пом'якшення та захист від негативного впливу ризиків, з якими стикається будь-яка банківська установа під час своєї діяльності. Він показує стабільність менеджменту. Регулятивний капітал банку [26] включає:

- Капітал першого рівня.
- Додатковий капітал.

Крім того, норматив регулятивного капіталу коригується на відволікання та визначає мінімальний розмір регулятивного капіталу (Н1) (понад 200млн.грн.) відповідно до чинного законодавства. Норматив регулятивного капіталу АТ КБ "Приватбанк". становить 43029104тис. грн - це означає, що

власний капітал банку значно перевищує нормативи, встановлені Національним банком.

2. Нормативи регулятивного капіталу (Н2) запроваджено з метою компенсації комерційним банкам надмірного кредитного ризику та ризику неповернення банківських активів кредиторам і вкладникам комерційних банків.

НБУ розраховує співвідношення регулятивного капіталу до загальних та позабалансових активів і коригує резерви за активними операціями та безумовними зобов'язаннями або забезпеченням за кредитами (вкладеннями в боргові цінні папери). Форма забезпечення та рівень кредитного ризику зважуються [12].

Нормативне значення для Н2 має бути не менше 10%, нормативне значення для АТ КБ "Приватбанк" становить 28,58%. Можна зробити висновок, що інші нормативи капіталу досліджуваних комерційних банків значно перевищують нормативне значення і відображають адекватність ресурсної бази досліджуваних банківських установ. Іншими словами, можна зробити висновок, що нормативи Приватбанку відповідають нормативам НБУ.

Крім дотримання нормативів капіталу, для кожної банківської установи в системі управління важливим є вивчення та оптимізація своїх ресурсів з метою формування власної ресурсної бази та обґрунтованої структури прийняття рішень.

Окрім дотримання нормативів капіталу, важливо, щоб кожен банк враховував та оптимізував свої ресурси в системі управління та формував власну ресурсну базу і структуру для прийняття обґрунтованих рішень. Резерв переоцінки Інвестиції в акції, наявні для продажу, мали позитивне значення завдяки збільшенню їх обсягу. Крім того, непокриті збитки наразі демонструють негативну динаміку, що свідчить про нераціональний розподіл власного капіталу, який відображається на загальному негативному результаті діяльності.

Однак не слід забувати, що це пов'язано з не ефективним управлінням. У нинішньому нестабільному економічному середовищі ефективне управління ресурсною базою комерційних банків є ключовим елементом забезпечення стійкої фінансової безпеки та довіри вкладників і національної економіки в цілому.

Управління власними ресурсами потрібно здійснювати відповідно до природи комерційних банків і ґрунтуватися на відповідних методах, інструментах і, перш за все, на пошуку та управлінні несприятливими факторами та своєчасному і повному використанні прихованих резервів.

Внутрішні інформаційні системи дозволяють оцінити ситуацію всередині банку. Інформація використовується для отримання даних, які можуть бути використані для порівняння з аналогічними даними банків-конкурентів.

Внутрішні джерела включають встановлену статистичну та фінансову звітність, дані бухгалтерського обліку (включаючи книги, в яких ведуться бухгалтерські записи), внутрішні звіти та контракти, укладені банком. Основними джерелами інформації для аналізу загальної ефективності діяльності банку є баланси, звіти про прибутки і збитки та інші форми. Баланс банку містить перелік нормативних статей і, як наслідок, валюта балансу не відображає реального обсягу коштів. Такий баланс називається балансом-брутто. Для того, щоб використовувати дані балансу для економічного аналізу, необхідно відняти від нього нормативні та поточні статті, щоб отримати чисту суму коштів (чистий баланс).

Таблиця 2.6 Основні коефіцієнти для оцінки прибутковості банку

Коефіцієнт	Розрахунок	Характеристика
Прибутковість активів	$ROA = \frac{ПД}{РА} * 100\%$ <p>Або $ROA = \frac{ЧП}{А} * 100\%$,</p> <p>Де ЧП – чистий прибуток, РА – робочі активи, А – загальні активи банківської установи.</p>	Коефіцієнт ROA має бути не менше 1%. Він показує, скільки чистого прибутку генерується з 1 гривні активів банку.

Продовження таблиці 2.7

Прибутковість капіталу	$ROE = \frac{ЧП}{К} * 100\%$, де К – власний капітал банку.	Рекомендоване значення цього показника - не менше 15%. Він показує, наскільки зменшується чистий прибуток відносно 1 гривні власного капіталу у банку.
Чистий спред	$ЧС = \frac{ПД}{ПА} * 100\% - \frac{ПВ}{ПП} * 100\%$, де ПД – процентні доходи; ПА- платні активи за якими банк одержує доходи; ПВ – процентні витрати; ПП – платні пасиви, за якими банк несе витрати.	Норма має бути не менше 1,25%. чистий спред показує чисту дохідність банку.
Чиста процентна маржа	$ЧМП = \frac{ПД - ПВ}{РА} * 100\%$	Норма коефіцієнта не менше 4,5%. Процентна показує, скільки чистого процентного доходу приносить 1 грн. робочих активів.

Протягом останніх п'яти років найбільшу частку в структурі банківських зобов'язань АТ КБ "Приватбанк" займали кошти клієнтів банку, а частка резервів у зобов'язаннях банку була відносно великою.

Аналіз динаміки адекватності капіталу АТ КБ "Приватбанк" за період 2018-2022 рр. представлено в таблиці 2.7.

Протягом усього досліджуваного періоду спостерігаються зміни в показнику адекватності капіталу банку. А саме, у 2020 році обсяг власного капіталу АТ КБ "Приватбанк" збільшився порівняно з попередніми роками. Спостережуване зростання є досить значним порівняно з 2018 роком (темп приросту 171,09%).

Таблиця 2.8. Аналіз динаміки власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» за 2018-2022 роки

Показники	Роки					Абсолютне відхилення, млн. грн				Відносне відхилення, %			
	2018	2019	2020	2021	2022	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022	2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022
Власний капітал	31464	54529	52825	66615	57789	23065	-1704	13790	-8826	73,3	-3,1	26,1	-13,2

У 2022 р. у порівнянні із 2021 р. величина власного капіталу банку зменшилась на 13,2 % та склала 57789 млн. грн.

Динаміку власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» за 2018 - 2022 роки показано на рис. 2.4

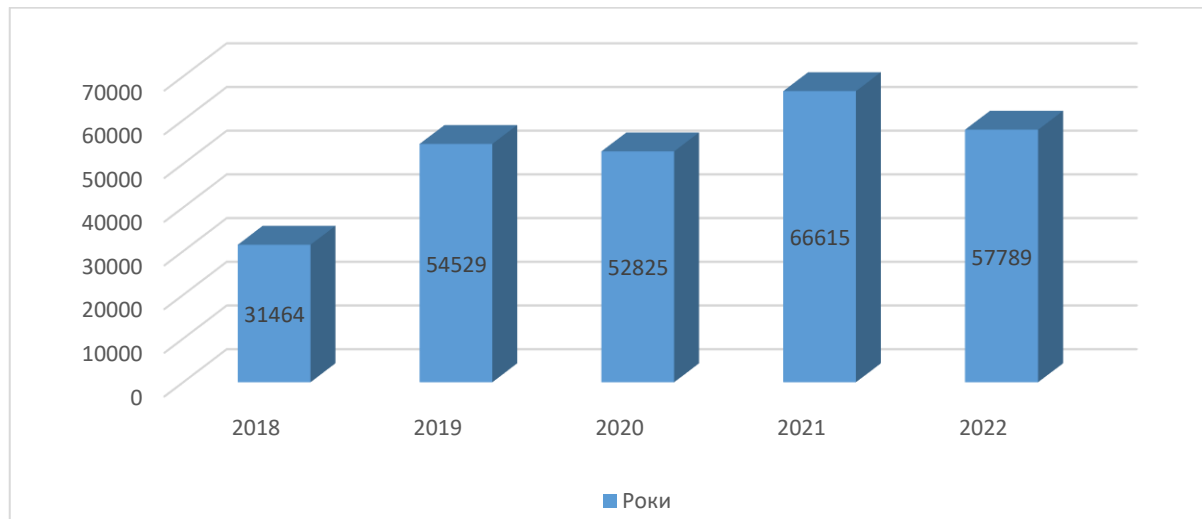

Рис. 2.4 – Динаміка власного капіталу АТ КБ «Приватбанк» за 2018 - 2022 рр.

Фінансовий результат діяльності АТ КБ "Приватбанк" є ключовим елементом у формуванні фінансового потенціалу банківської установи.

Загалом, АТ КБ "Приватбанк" має достатній обсяг фінансових та не фінансових ресурсів для забезпечення досягнення своїх стратегічних цілей.

Перспективи розвитку аналізованого банку АТ КБ "Приватбанк" викладені у стратегії розвитку АТ КБ "Приватбанк" на 2018 -2022 роки, яка затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 12.06.2018 №560 та наразі реалізується [27].

Відповідно до Стратегії, "перед Банком стоять такі основні завдання, що відображають п'ять основних компонентів стратегії Банку:

- 1) Продовження нарощування роздрібного сегменту;
- 2) Зміцнення ділових відносин з малим та середнім бізнесом;
- 3) Розпочати розвиток корпоративного бізнесу;
- 4) Вдосконалення системи управління ризиками та робота з проблемними кредитами;
- 5) Покращити управління операційними витратами".

Висновки до розділу 2

Загальний аналіз управління капіталом АТ КБ "ПриватБанк" свідчить про те, що банк є одним з найбільших фінансових установ в Україні, з великою клієнтською базою і широким спектром послуг. Банк активно застосовує різні стратегії управління капіталом для забезпечення фінансової стабільності.

Шляхи удосконалення управління капіталом включають розробку та впровадження ефективних стратегій, які дозволять банку збільшувати капіталізацію та зменшувати ризики. Важливим кроком у цьому напрямку є забезпечення ефективної системи моніторингу та управління ризиками, яка дозволить банку своєчасно виявляти та управляти ризиками в умовах невизначеності та змін.

Також важливим елементом удосконалення управління капіталом є забезпечення прозорості та відкритості фінансової діяльності банку, що дозволить клієнтам та інвесторам довіряти банку та бути впевненими у стабільності та рентабельності його діяльності.

Для досягнення цієї мети, банк може також розглядати можливість впровадження нових продуктів та послуг, що можуть збільшити дохідність та розширити клієнтську базу. Також важливою складовою удосконалення управління капіталом є розробка та впровадження ефективних систем оцінки та контролю фінансових результатів, що дозволить банку забезпечити максимальну ефективність управління своїм капіталом.

Важливим кроком у розвитку банку може стати також його участь у соціальних та благодійних програмах, що дозволять покращити його репутацію та забезпечити підтримку з боку співтовариств та клієнтів.

Узагалі, удосконалення управління капіталом є важливою стратегічною метою для будь-якого банку, особливо у контексті постійних змін та викликів на фінансовому ринку. АТ КБ "ПриватБанк" має потужний потенціал та ресурси для реалізації цих завдань та забезпечення максимальної ефективності Управління своїм капіталом.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ

3.1 Достатність капіталу банківських установ України: сучасний стан та міжнародний досвід

Фінансова стабільність та надійність банківських установ залежить від їхньої адекватної капіталізації банку. Досвід світової фінансової кризи показав те, що банкам необхідно встановлювати якісні та кількісні нормативи та постійно вдосконалювати стратегії управління капіталом для покриття непередбачуваних збитків.

В той час як достатній капітал посилює потенціал розвитку банку, недостатній капітал суттєво зупиняє поточну банківську діяльність і, навпаки, недостатній капітал суттєво зупиняє поточну банківську діяльність і не дозволяє банкам забезпечувати довгострокову фінансову стабільність.

Тому достатність капіталу банків та її регулювання має велике значення як для світової банківської системи, так і для українських банків. Достатність капіталу АТ КБ "ПриватБанк" наведено в таблиці 3.1

Таблиця 3.1 «Достатність капіталу АТ КБ Приватбанк за 2018 – 2022 роки.

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Регулятивний капітал	18562	19556	19224	35257	40843
Основний капітал	278048	309723	382525	401296	540596
Достатність регулятивного капіталу(Н2),%	20,69	18,01	15,11	16,81	14,95
Достатність основного капіталу,(Н3)%	13,8	13,3	10,8	15,3	9,2

Щодо нормативу достатності (адекватності) основного капіталу першого рівня, то він перевищує нормативне значення і має тенденцію до зниження з

15% до 9,2%, хоча темпи зростання основного капіталу мають тенденцію до відставання від темпів зростання чистих активів.

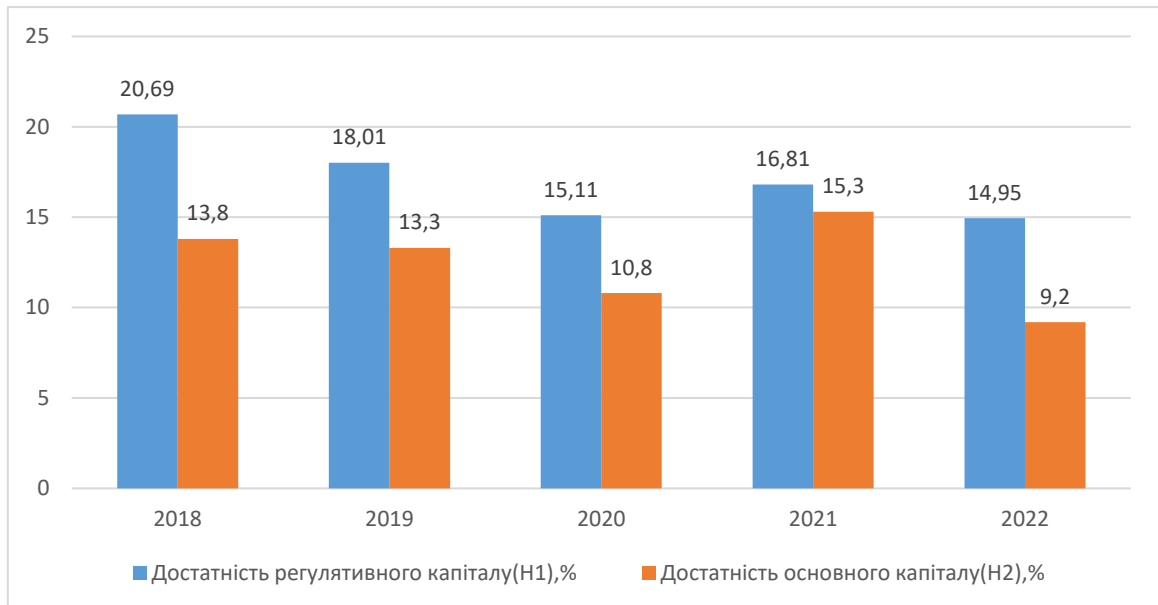

Рис. 3.1 Динаміка достатності основного та регулятивного капіталу АТ КБ ПриватБанк за 2018 – 2022 роки.

Високий коефіцієнт адекватності капіталу НЗ в банківській системі свідчить про високий рівень достатності капіталу, з одного боку, та низький рівень технічної досконалості та конкурентоспроможності, з іншого.

У працях зарубіжних науковців сутність банківського капіталу зводиться до загальноприйнятого математичного визначення різниці між активами та зобов'язаннями банку. Зарубіжні науковці розглядають капітал як специфічний актив, що належить фізичній або юридичній особі та призначений для інвестування або створення банком чи компанією. Західне джерело Investopedia також визначає капітал банківської установи як мережу, через яку кредитори можуть задовольнити свої вимоги у разі ліквідації активів банку.

Враховуючи погляди вітчизняних науковців, слід зазначити, що банківський капітал – це певні кошти, включаючи акціонерний капітал, борги, залучені кошти, фінансові, матеріальні та інші активи, які банк повинен

сформувати для забезпечення своєї діяльності, фінансової стабільності та отримання прибутку в довгостроковій перспективі.

З огляду на міжнародний досвід регулювання капіталу банківських установ, варто звернути увагу на міжнародні стандарти, розроблені Базельським комітетом з банківського нагляду в рамках комплексного пакету реформ міжнародної системи банківського регулювання та нагляду. Базельські стандарти спрямовані на підвищення фінансової стабільності банків та захист прав користувачів фінансових послуг. У 2010 році була ратифікована угода Базель III, яка була повністю впроваджена у 2019 році.

Основними цілями Угоди є підвищення якості та прозорості банківського капіталу, запровадження механізму капіталізації ризиків та заохочення заходів щодо збільшення резервів капіталу банківських установ. Наразі загальний капітал банку першого рівня повинен складатися переважно з нерозподіленого прибутку та простих акцій. Базель III запроваджує нові стандарти капіталу та ліквідності.

Якщо порівнювати Базель III з попереднім Базелем II, то можна виділити наступні основні зміни:

1. Запровадження нових вимог до якості капіталу (запровадження нових стандартів щодо мінімальних розмірів капіталу 1-го та 2-го рівнів та їх подальше уточнення)
2. Посилення вимог до адекватності капіталу (власний капітал з 2% до 4,5%, капітал 1-го рівня з 4% до 6% та загальний капітал, зафіксований на рівні 8%)
3. Збільшення покриття ризиків у формулі адекватності капіталу, жорсткіші вимоги до позабіржових операцій та перерахунок рівнів кредитного ризику для врахування впливу потенційного фінансового стресу.
4. Запровадження коефіцієнтів левериджу (співвідношення капіталу до активів).

5. Зміни до нормативів ліквідності (наприклад, коефіцієнт покриття ліквідності, чистий стабілізаційний коефіцієнт (тобто 30 днів ліквідних активів у разі відтоку грошових коштів).

6. Також посилено нагляд за корпоративним управлінням, стрес-тестування та інтеграцію ризиків для підвищення прозорості складних фінансових операцій.

7. Запроваджено новий буфер капіталу (для покриття збитків під час фінансово – економічної нестабільності він створюватиметься за рахунок основного капіталу (2,5%) і лише антициклічного буферу капіталу).

НБУ, як і багато інших центральних банків світу, поступово імплементує окремі аспекти цієї угоди, тому вже підвищено мінімальний розмір регулятивного капіталу для банків при розрахунку коефіцієнта покриття ліквідності (LCR): Директива ЄС 2013/36 та Регламент ЄС 75575/2013 (пакет CRD/CRRRIV) (встановлюють правила пруденційного нагляду та доступу до кредитних установ, а також інструменти для здійснення наглядових повноважень); Директива 2009/110/ЄС (встановлює правила пруденційного нагляду за установами електронних грошей); Директива 2002/87/ЄС про додатковий нагляд за банківськими групами (встановлює правила нагляду).

Впровадження Базеля III на першому етапі має наступні позитивні та негативні наслідки для українських банківських установ:

1. Позитивний: Підвищення конкурентоспроможності банківського сектору України; оптимізація структури та обсягів активів банківських установ; запровадження нових фінансових та банківських послуг; створення спеціалізованої системи антикризового управління банківськими установами з метою їх підготовки до різних ризиків; підвищення фінансової стійкості та платоспроможності багатьох банків; зменшення впливу ризиків на банківську систему в цілому тощо.

2. Негативний: Банки, які не зможуть виконати нові вимоги щодо дотримання регулятивного капіталу та ліквідності, будуть ліквідовані (така тенденція спостерігається в українському банківському секторі, але, з іншого

боку, це може бути позитивним результатом, оскільки це зробить банківську систему більш стабільною та здатною протистояти багатьом ризикам); на початковому етапі попит інвесторів на акції банківського сектору знизиться.

У короткостроковій перспективі запровадження нових вимог до капіталу та ліквідності банків призведе до скорочення кредитування клієнтів.

Для підвищення достатності капіталу українських банківських установ фінансові експерти та науковці рекомендують такі кроки:

- Залучити субординований борг;
- Залучити капітал іноземних інвесторів у банківський сектор;
- Зниження частки високоризикових активів;
- Реформувати корпоративну стратегію, зокрема, надання банківських послуг з метою отримання більшого прибутку;
- Збільшити банківський капітал за рахунок додаткових коштів від власників та емітентів банків;
- Сприяти інтеграції слабких банків з більшими банками, що працюють в Україні, через механізми реструктуризації (наприклад, шляхом злиття для поліпшення репутації банківського сектору загалом і збільшення кількості товарів та послуг;).
- Продовжити впровадження всіх аспектів Базельської угоди, беручи до уваги досвід інших розвинених країн.

Таким чином, повне впровадження Базельської угоди підвищить фінансову стабільність і стійкість вітчизняних банків, відновить довіру клієнтів, знизить вплив ризику на операції та відкриє перспективи для розвитку вітчизняного банківського сектору та економіки в цілому.

3.2 Методичні підходи щодо визначення чинників управління власним капіталом банків України

Важливо визначити фактори, що призвели до такої ситуації в місцевій банківській системі. Однак для того, щоб врахувати вплив як на власний, так і на акціонерний капітал, в якості індикатора використовується показник співвідношення залученого та власного капіталу. Тепер розглянемо фактори, які впливають на розмір власного капіталу. На мою думку, ці фактори можна розділити на дві групи: зовнішні та внутрішні фактори. До внутрішніх факторів можна віднести наступні[30]:

- обсяг активних операцій: банки, що орієнтуються на певне коло клієнтів, повинні мати капітал, достатній для задоволення потреб широкої клієнтури без шкоди для встановлених стандартів;
- характер клієнтів банку: якщо клієнтами банку є переважно великі компанії, потрібен більший капітал, але вони мають такий самий обсяг активних операцій, як банки, що обслуговують менших клієнтів, через вищий ризик на одного позичальника;
- Характер та рівень ризику активних операцій: зосередження банку на високоризикованих видах діяльності з використанням новітніх технологій вимагає більшого капіталу; і навпаки, у кредитному портфелі банку переважають низькоризиковані кредити, що вимагає меншого капіталу.

Однак я вважаю, що неможливо проаналізувати внутрішні чинники банківської системи загалом, тому що вони залежать від специфіки кожного банку, зокрема від напряму його діяльності, цілей кредитної та депозитної політики, якості фінансового організаційного менеджменту та маркетингу банку.

До зовнішніх чинників належать:

- Рівень інфляції: він вказує на зміну цін в економіці та вимірюється як різниця між індексом цін (наприклад, індексом споживчих цін,

дефлятором ВВП) із наченням цього індексу за певний період (%) та 100%. Однак, оскільки у 2014-2015 роках інфляція була високою, рівень інфляції заснований на національному рівні в країні.

- Рівень ВВП, що відображає ступінь розвитку внутрішньої економічної системи;
- Зовнішній борг: характеризує зобов'язання держави з погашення боргів (основної суми) перед нерезидентами та відсотків за ними;
- Ступінь розвитку банківської системи України, розраховується як відношення зовнішніх активів до ВВП;
- Ступінь розвитку ринку цінних паперів України, що розраховується як відношення ринкової капіталізації до ВВП;
- Ключова ставка, яка вказує напрямок монетарної політики Національного банку України.

Зовнішні фактори не піддаються контролю. Банк не може контролювати і розраховувати їхній вплив. Проте їхній можливий вплив на формування акціонерного капіталу слід брати до уваги. Аналіз рівнянь регресії дає змогу зробити такі висновки щодо впливу зовнішніх факторів на коефіцієнт власного капіталу українських приватних банків:

- Зовнішні фактори, такі як рівень інфляції, валовий зовнішній борг, рівень розвитку банківської системи (ВВП/ВВП) та облікова ставка, обернено пропорційно пов'язані зі співвідношенням регулятивного капіталу до власного капіталу українських банків. Це означає, що зі зростанням цих показників показник адекватності регулятивного капіталу зменшується. Це може бути пов'язано зі зменшенням власного капіталу або збільшенням капіталу з інших джерел, ніж власний капітал;
- Що стосується показників "валовий внутрішній продукт" та "відношення ринкової капіталізації до ВВП", то вони безпосередньо пов'язані з показниками капіталу українських банків.

Динаміка власного капіталу АТ КБ Приватбанк за 2018 – 2022 роки наведена у таблиці 3.2

Таблиця 3.2 «Динаміка власного капіталу АТ КБ Приватбанк за 2018 – 2022 роки.

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Власний капітал, в т.ч	31464	54529	52825	66615	57789
основний капітал	278048	309723	382525	401296	540596
Темп приросту:					
Власного капіталу,%	-	73,3	7,8	26,1	-13,2
Основного капіталу,%	-	11,3	23,5	4,9	34,7
Регулятивний капітал	18562	19556	19224	35257	40843
Темп приросту,%	-	5,3	-1,6	83,3	15,8
Питома вага у власному капіталі:					
Основного капіталу,%	833,7	567,9	724,1	602,4	935,4
Регулятивного капіталу,%	58,9	35,8	36,3	52,9	70,6

Отже з проведеного аналізу ми бачимо, що впродовж 2018 – 2022 років спостерігається збільшення основного капіталу та власного капіталу банку і лише у 2022 році цей показник впав на 13,2%, порівняно з 2021 роком. Регулятивний капітал також має тенденцію до збільшення на протязі досліджуваного періоду.

Так, співвідношення статутного капіталу до власного капіталу зростає зі збільшенням валового внутрішнього продукту та співвідношення ринкової капіталізації до ВВП, але це може відбуватися на фоні скорочення власного капіталу. На поточному етапі розвитку банківської системи було виявлено та проаналізовано фактори.

Одним із найважливіших джерел збільшення капіталу є прибуток.[32.с. 26] Основна перевага використання прибутку як джерела збільшення капіталу полягає в тому, що він є найдешевшим і не загрожує інтересам акціонерів банку. Однак останніми роками банківська система України не була прибутковою, здебільшого через вище вказані чинники.

Власний капітал також може бути збільшено за рахунок субординованого боргу.[20] Цей метод дуже популярний серед банківських установ (хоча

доступний не всім), оскільки дає змогу банкам дотримуватися економічних стандартів, щорегулюють розмір і достатність власного капіталу, підвищити прибутковість і знизити витрати.

Залучення коштів через субординований борг дешевше, ніж шляхом випуску акцій, відсотки за субординованим боргом виплачуються за підвищеною загальною вартістю, що зменшує суму прибутку, а отже, і податкові відрахування, боржник не має права на повернення коштів раніше, ніж зап'ять років, їх може бути повернуто за ініціативою інвестора, він може вільно брати участь у компенсації збитків, а виплати відсотків відкладаються.

Однак субординований борг може бути недоступний у багатьох банках, оскільки інвестори погоджуються на такі умови тільки з банками, яким вони довіряють. Інвестори неохоче працюють з невеликими банками через високий ризик.

Таким чином, власний капітал банку - це кошти, вкладені акціонерами (засновниками банку), і кошти, сформовані в процесі діяльності банку для забезпечення економічної незалежності та фінансової стабільності банку протягом усього періоду його існування.

Основною складовою капіталу банку є акціонерний капітал. Сучасний етап розвитку банківської системи України супроводжується низьким рівнем власного капіталу банку. На це впливає низка факторів, які можна класифікувати як зовнішні та внутрішні. До внутрішніх чинників належать обсяг активного бізнесу, специфіка клієнтів банку, характер і рівень ризику активного бізнесу, які необхідно вивчати на рівні окремих банків.

До зовнішніх факторів належать [31] інфляція, рівень валового внутрішнього продукту, зовнішній борг, ступінь розвиток банківської системи, рівень розвитку ринку цінних паперів та облікова ставка. Прибуток від банківської діяльності, кошти акціонерів та субординований борг як основні фактори, що збільшують власний капітал банку. Отже, для доповнення власного капіталу банків необхідно подолати кризові явища у вітчизняній банківській та соціально-економічній системі.

3.3 Рекомендації щодо удосконалення процесу управління власним капіталом банку

З одного боку, високий рівень капіталу в банківській системі може фінансово підтримати економічний розвиток країни та гарантувати стабільність в умовах глобалізації та міжнародної фінансової інтеграції. З іншого боку, достатній власний капітал може гарантувати стабільну роботу банків та нейтралізувати ризики, притаманні їхній діяльності. Власний капітал банку покриває можливі збитки і, таким чином, є основою для підтримки довіри вкладників до банку та визначає кредитоспроможність банку.

Така ситуація зумовлює важливість механізму управління банківським капіталом не тільки в розвитку національної економіки, а й у міжнародному контексті у зв'язку з прийняттям міжнародної конвергенції Базель III, яка враховує фінансові ризики в умовах нестабільного економічного середовища, встановлює вимоги до достатності капіталу та стимулює банки до збільшення капіталу. Про це свідчить прийняття Базеля III, який встановлює вимоги до достатності капіталу та заохочує банки збільшувати свій капітал. На макроекономічному рівні достатність капіталу лежить в основі кредитної та інвестиційної спроможності банківського сектору і є гарантією його кредитоспроможності та розвитку. Добре капіталізований банк характеризується великими інвестиційними можливостями, великою економікою, ефективним перерозподілом фінансових ресурсів у національній економіці та високою стійкістю до економічної нестабільності.

Натомість недостатня капіталізація банківського сектору економіки обмежує його здатність гарного розвитку. Тому необхідно сприяти зростанню банківського капіталу шляхом запровадження відповідних регуляторних та фіскальних важелів на макrorівні. На макrorівні головним показником, що використовується для аналізу капітальної стійкості банків, є відношення власного капіталу до валового внутрішнього продукту. На думку українських та зарубіжних вчених, для забезпечення економічного розвитку країни обсяг

банківського капіталу системи має становити не менше шести – семи відсотків валового внутрішнього продукту. [16].

Станом на 1 січня 2017 року відношення власного капіталу до ВВП становило 14,7%, що позитивно характеризує функціональну спроможність банківської системи задовольняти потреби національної економіки [17].

Для порівняння, в Росії цей показник вдвічі менший від рекомендованого рівня. Аналіз показує, що протягом останніх років темпи зростання вітчизняного банківського капіталу мають тенденцію до перевищення темпів зростання ВВП, а частка капіталу українських банків у ВВП також зросла з 7,98% у докризовий період до 14,7%. Протягом звітної періоду показник адекватності капіталу банківської системи України знизився (з 18% на початку 2003 року до 13,92% у 2008 році та зріс після 2008 року), беручи до уваги, що показник адекватності капіталу перевищував нормативний ліміт (10%). Це свідчить про те, що динаміка показника рухається в позитивному напрямку. Це може сприяти подальшому економічному розвитку країни та покращенню рівня капіталізації українських банків.

На мікроекономічному рівні управління капіталом банку передбачає оцінку розміру банку з урахуванням зростання балансової та позабалансової діяльності, рівня фінансового ризику та забезпечення адекватності різних структурних складових капіталу відповідно до національних нормативів. При управлінні капіталом банку необхідно враховувати критерії вибору та економічні характеристики кожного методу залучення капіталу, а також якість складових капіталу [17].

Важливим елементом при цьому є концепція механізму управління капіталом, яка регламентує позиції банків в управлінні капіталом та визначає його основні складові з метою не тільки забезпечення достатнього обсягу капіталу, а й розвитку організаційно – економічної підтримки та стимулювання банків. Міжнародний досвід свідчить, що існує кореляція між рівнем капіталу банківської системи та рівнем економічного розвитку.

На початок 2020 року капіталізація банків Росії становила 90 млрд євро, США - 496 млрд євро, Франції - 390 млрд євро, Німеччини- 354 млрд євро, у Великобританії - 350 млрд євро, Іспанія – 350 млрд євро. 210 мільярдів євро, 112 мільярдів євро в Нідерландах і 100 мільярдів євро в Швейцарії.

Сукупний власний капітал банків, що діяв в Україні, станом на 1 травня 2017 року становив 143681 млн. грн. або 12,5 млрд. євро [18], що дорівнює власному капіталу середнього європейського банку і є значно нижчим, ніж у великих банків розвинутих країн.

На думку іноземних експертів Standard & Poor's, рівень капіталу багатьох сильних фінансових компаній є недостатнім для підтримки потенціалу активної діяльності в умовах дедалі більш нестабільної економіки, а якість та адекватність капіталу в багатьох компаніях є низькою. Рівень сильних банків Автори цього дослідження зазначають, що згідно зрейтингами Standard & Poor's, середній коефіцієнт адекватності капіталу сильних банків становить 6,7%.

Так, сильні західні банки, що працюють в Україні, Росії та Польщі, а саме BNP Paribas та Société Générale мають коефіцієнт достатності капіталу 7,2%, Barclays Bank та Credit Suisse - 6,9%, Unicredit - 6,3% та Deutsche Bank - 6,1%. Найнижчі показники достатності капіталу мають американський Citigroup та швейцарський UBS. До цієї частини рейтингу також увійшли три сильні японські банки: Mitsubishi-UFJ Financial, Sumitomo Mitsui Financial Group та Mizuho Financial Group.

Тому ми пропонуємо комплексне вирішення проблеми вибору джерел для рекапіталізації банків. Зокрема, на макрорівні необхідно вдосконалити банківське законодавство, посилити роль банківських асоціацій, посилити регуляторну політику національних банків, запровадити систему рейтингу підвищити конкурентоспроможність вітчизняних банків порівняно з іноземними.

На мікрорівні необхідно вдосконалити систему фінансового менеджменту комерційних банків та запровадити ефективні інструменти капіталізації. У

цьому контексті слід звернути увагу на участь Національного банку України, комерційних банків та держави у процесі декапіталізації українських банків.

Процес декапіталізації банківської системи має бути дією Національного банку, спрямованою на підвищення ефективності діяльності банків, забезпечення адекватного покриття ризиків через поступове збільшення капіталу, тим самим забезпечуючи повноцінні кредитні та інвестиційні можливості в усіх галузях національної економіки та зовнішньоекономічної діяльності.

На сучасному етапі розвитку банківської системи в умовах економічної нестабільності складним завданням є захист національних інтересів банківської системи в цілому перед обличчям іноземного капіталу з одночасним підвищенням конкурентоспроможності банків порівняно з іноземним капіталом. Інтенсивно збільшуючи частку іноземного капіталу в українських банках до 40,9%, необхідно, з одного боку, забезпечити стабільність вітчизняних банків, а з іншого-забезпечити систему управління, яка дозволяє банкам досягати ефективності та динамічного зростання [14].

Важливим кроком у розвитку вітчизняного банківського ринку є заохочення відкриття філій іноземних банків в окремих містах та спеціальних економічних зонах, регіонах та інших іноземних партнерів, які частково сприяють розвитку банківського ринку в цілому. У структурі статутного капіталу банківської системи України слід встановити загальну квоту іноземного капіталу на рівні не більше 50% та накласти обмеження на діяльність та валютні операції банків з іноземним капіталом. Такі обмеження є необхідними, оскільки існують можливості для розвитку банків з іноземним капіталом в Україні, а також для розвитку та підвищення ефективності вітчизняного капіталу.

Вітчизняний банківський капітал має бути достатнім для запобігання кризів банківській системі та економічному спаду у випадку непередбачуваних місцевих (політичних чи економічних) подій, які можуть призвести до припинення діяльності іноземних банків в Україні. Загальна

квота іноземного банківського капіталу в Україні має бути встановлена на законодавчому рівні. З метою вдосконалення банківського законодавства слід уточнити та відобразити розмір капіталу для банків з капіталом менше 120млн. грн.

Це має бути відображено в Законах України "Про банки і банківську діяльність". Національному банку України рекомендується застосовувати такі механізми, навіть якщо банк не виконує вимоги до капіталу "примусове злиття" та обмеження або заборону на кредитування банків на основі розміру капіталу, яким вони володіють.

У цьому контексті Національний банк України повинен заохочувати та підтримувати процес значної концентрації капіталу в банківському секторі: Аналіз концентрації капіталу на місцевому рівні у формі злиттів та поглинань показує, що потенційними кандидатами на злиття та поглинання є банки, основним видом діяльності яких є обслуговування певних груп населення, зокрема, місцеві банки 3-ї та 4-ї груп. Потенційні кандидати на злиття та поглинання це банки, які об'єктивно поєднують у собі злиття та поглинання, і НБУ необхідно спростити юридичні процедури декапіталізації банків. На поточному етапі важливим фактором декапіталізації банків є підвищення якості корпоративного управління.

В Україні поширеною є практика участі дрібних акціонерів в управлінні корумпованими банками, які отримують прибутки та накладають додаткові зобов'язання на великих акціонерів. Для вирішення цієї проблеми було прийнято Закон України "Про акціонерні товариства", який є нормативною базою для перетворення існуючих банків, зареєстрованих як публічні акціонерні товариства (ПАТ), у приватні акціонерні товариства (ПрАТ).

Тому я вважаю, що зміна форми організації підвищить прозорість банків, продемонструє їхню реальну ефективність на ринку і, таким чином, вирішить проблему декапіталізації через продаж акцій, що публічно торгуються на ринку. Відповідно до законодавства, я рекомендую місцевим банкам дотримуватися вимог Базельського комітету щодо розкриття інформації.

Такий підхід спрямований на захист і зміцнення комерційної репутації та кредитоспроможності банків чере звідкритість і прозорість інформації та рекомендується для широкої громадськості. Підтримувати сприятливу репутацію шляхом публікації професійної інформації, відгуків клієнтів та блогів на веб-сайті банку забезпечує сприятливу репутацію банку та дозволяє йому успішно конкурувати на українському фінансовому ринку.

Не менш важливим способом декапіталізації українських банків є сприяння прибутковій декапіталізації банків та фінансова підтримка банківських установ за участю держави. Національний банк України встановлює критерії для визначення спроможності держави брати участь у декапіталізації банків, проводить діагностику банку за участю аудиторської компанії, відповідно, має право: збільшувати статутний капітал банку, в тому числі за рахунок інвесторів; призначати тимчасового адміністратора; пропонувати Національному банку продаж, реорганізацію банку, зменшення статутного капіталу або ліквідацію банку); вносити пропозиції Кабінету Міністрів.

Основною проблемою державних банків України є відсутність системного розуміння їхньої ролі в реалізації кредитної складової національної економічної політики. Збільшення статутного капіталу державних банків відновить динамічний розвиток, розширить можливості банківського ринку та дасть їм змогу брати участь у великих інвестиційних програмах, головним чином у фінансуванні стратегічних проектів державного значення. Удосконалення системи управління ризиками банків має стати важливим кроком на шляху до збільшення капіталу банківської системи.

Я вважаю, що банки повинні дотримуватися наступних принципів у своїх системах управління ризиками:

- наявність стратегії управління ризиками;
- наявність відповідної організаційної структури;
- принцип колегіальності та відокремлення конфлікту інтересів;

Національні банки заохочуються до використання моделей управління ризиками, що базуються не лише на усереднених даних, а й на фундаментальній інформації, що особливо важливо в періоди економічної нестабільності.

З метою капіталізації української банківської системи пропонується створити рейтингову систему в Національному банку України. Це дозволить посилити нагляд і контроль за банками у сфері управління капіталом та публічного діалогу, а також підвищити довіру громадськості.

Запровадження рейтингових звітів банків і підвищення ролі банківських асоціацій безпосередньо торкнеться певних груп населення і створить відкритий діалог між банками та громадськістю, тим самим підвищуючи їхнє соціальне функціонування. Запропоновані державою, Національним банком України та комерційними банками заходи дадуть змогу застосувати нові підходи до банківської практики в процесі управління капіталом банківської системи, підвищити вартість акцій банків, збільшити власний капітал і забезпечити банкам можливості фінансування та інвестування.

Таким чином, запропоновані нами методи капіталізації банківської системи тісно пов'язані між собою. Так, вдосконалення та стабілізація законодавчої бази матиме безпосередній вплив на капіталізацію української банківської системи і водночас підвищить конкурентоспроможність вітчизняних банківських установ порівняно з іноземними банками. Сукупний ефект цих заходів, безсумнівно, не лише відновить довіру до банківської системи та підвищить капіталізацію української банківської системи, але й підвищить конкурентоспроможність вітчизняних банків на світових фінансових ринках та забезпечить фінансову стабільність національної економіки. Це, в свою чергу, стимулюватиме розвиток реального сектору економіки та створить умови для стабільної конкуренції в банківському секторі і національної безпеки в цілому.

Висновки до розділу 3

Удосконалення механізму управління формуванням і використанням власного капіталу банку є важливим елементом ефективного функціонування фінансових установ. Власний капітал банку є ключовим ресурсом, який дозволяє йому забезпечувати стійкість і надійність в умовах ринкової конкуренції.

Однак, управління власним капіталом банку має свої особливості і вимагає високого рівня професійної компетенції та досвіду. Для досягнення ефективного управління капіталом банку, необхідно враховувати не лише фінансові показники, а й ризики та стратегічні цілі організації.

У цьому контексті, важливо розробляти і впроваджувати сучасні методики та інструменти управління власним капіталом, які дозволять банкам ефективно використовувати свої ресурси, забезпечувати стійкість і збільшувати свою прибутковість.

Таким чином, удосконалення механізму управління формуванням і використанням власного капіталу є актуальним завданням для банків, яке допоможе забезпечити їхню стійкість та конкурентоспроможність на ринку фінансових послуг.

Для досягнення цих цілей, банки повинні розвивати свої внутрішні процеси, зокрема, процеси оцінки ризиків, стратегічного планування та управління капіталом. Важливим елементом є також забезпечення ефективного спілкування між різними відділами та підрозділами банку, що дозволяє забезпечити єдиний погляд на управління капіталом та його роль у стратегії розвитку банку.

Для підвищення ефективності управління капіталом, банки також можуть використовувати сучасні технології та аналітичні інструменти, які дозволяють проводити більш точний аналіз ризиків та визначати оптимальний рівень капіталу для забезпечення фінансової стійкості банку.

У загальному, удосконалення механізму управління формуванням та використанням власного капіталу є важливим завданням для банків, яке дозволяє забезпечити їхню стійкість та конкурентоспроможність на ринку.

Для досягнення цих цілей, банки повинні розвивати свої внутрішні процеси, використовувати сучасні технології та інструменти, а також забезпечувати ефективне спілкування між різними відділами та підрозділами банку.

Крім того, важливою складовою ефективного управління капіталом є врахування різноманітних факторів, що впливають на фінансові результати банку. Серед таких факторів можна виділити зміни регуляторного середовища, економічні та геополітичні ризики, а також зміни у споживчих та ринкових тенденціях.

Отже, удосконалення механізму управління формуванням та використанням власного капіталу банку є надзвичайно важливим процесом, який дозволяє забезпечити фінансову стійкість та ефективність діяльності банку в умовах складної ринкової конкуренції.

Для досягнення успіху в цій сфері, банки повинні постійно розвиватись та вдосконалювати свої внутрішні процеси та використовувати нові технології та інструменти, щоб забезпечити ефективне управління капіталом і забезпечити своє місце на ринку.

Крім того, ефективне управління капіталом є важливим елементом ризик-менеджменту банку. Дієвість системи управління капіталом може значно знизити ризики фінансових збитків, а також покращити рейтинг банку в очах регуляторів та інвесторів.

На завершення слід зазначити, що успішне управління капіталом банку передбачає комплексний підхід до цього питання, врахування різноманітних факторів та використання сучасних інструментів та технологій.

Важливою складовою є також ефективне спілкування між відділами та підрозділами банку та забезпечення єдиного погляду на управління капіталом та його роль у стратегії розвитку банку. Якщо банк зосередиться на цих

аспектах та буде постійно розвиватись та вдосконалювати свої внутрішні процеси, він зможе досягти успіху в управлінні власним капіталом та стати надійним та конкурентоспроможним учасником ринку.

У процесі управління капіталом банку, важливо також враховувати міжнародні стандарти та рекомендації з управління ризиками та капіталом, зокрема Базельські акорди.

Дотримання цих стандартів дозволяє банкам підтримувати високий рівень капіталізації та фінансової стійкості.

Нарешті, важливо зазначити, що успішне управління капіталом банку потребує від банку не лише знань та компетенцій в цій сфері, але і відповідального підходу до кожного етапу цього процесу.

Банки повинні пам'ятати про свою соціальну відповідальність та враховувати інтереси своїх клієнтів, акціонерів та інших зацікавлених сторін.

Отже, управління капіталом банку є складним та відповідальним процесом, який вимагає від банку не тільки вміння та знання, але й відповідального та систематичного підходу.

Вироблення та реалізація ефективної стратегії управління капіталом дозволяє банкам досягнути високого рівня фінансової стійкості та конкурентоспроможності на ринку.

ВИСНОВКИ

Важливою умовою включення будь-яких грошей до капіталу банку є те, що вони слугують резервним (страховим) фондом для покриття непередбачуваних збитків, що виникають у процесі діяльності банку. Це дозволяє банку здійснювати подальшу поточну діяльність. Однак не всі елементи капіталу мають однакові захисні властивості. Деякі з них мають характеристики, які впливають на їхню здатність компенсувати очікувані збитки.

Ці елементи структури капіталу банку можна розділити на два структурні рівні:

- Капітал першого рівня
- Додатковий капітал

Капітал першого рівня-це вартість інвестицій, здійснених акціонерами (засновниками та учасниками) банку для формування активів банку, подальшої банківської діяльності та забезпечення інтересів вкладників і кредиторів банку.

Аналіз капіталу банку слід робити за такими напрямками: формування капіталу під час створення банку; процедури збільшення капіталу; процедури зменшення капіталу.

Стратегія Приватбанку базується на таких ключових елементах:

- Побудова хорошого банку та повернення непрацюючих кредитів для збільшення вартості активів та компенсації державної підтримки;
- Фокусування на роздрібному секторі, переважно на МСП і меншою мірою на корпоративному секторі;
- Вдосконалення систем управління ризиками та практики продажу непрацюючих кредитів;
- Оптимізація операційних витрат та організаційної структури банку;
- Підготовка банку до капіталізації держави.

Власний капітал банку зменшився на 13,2% (8826млрд.грн.), досягнувши 5778,9 млрд. грн. у 2022році. Протягом аналізованого періоду АТ КБ

"Приватбанк" не збільшував свій статутний капітал, який залишився на рівні 206 млрд. грн. на 31 грудня 2022р. Портфель інвестиційних цінних паперів АТ КБ "Приватбанк" збільшився на 7,8% до 239,752 млрд. грн. Станом на 31 грудня 2022 року портфель інвестиційних цінних паперів Приватбанку складався з державних боргових цінних паперів (99,53% портфеля цінних паперів) і довгострокових облігацій державних іпотечних компаній (0,47%).

Водночас агентство підтверджує, що визначає державні облігації як високоякісні активи, тобто найменш ризиковані.

Станом на 31 грудня 2022 року сума грошових коштів, їх еквівалентів та істотних резервів в активах АТ КБ "Приватбанк" збільшилася на 82,4% порівняно з 31 грудня 2021 року до 963,8 млрд. грн.

У другому кварталі 2020 року АТ КБ "Приватбанк" повністю погасив заборгованість перед Національним банком, станом на 31.012.2020 року ця стаття заборгованості на балансі банку була відсутня. Агентство нагадує, що станом на 1 квітня 2020 року заборгованість АТ КБ "Приватбанк" перед Національним банком становила 2,37 млрд грн, що на 69,30% менше, ніж у першому кварталі 2020 року. Агентство також зазначає, що заборгованість банку перед національними банками знизилася на 21,35% у 2019 році та на 20,79% у 2018 році.

Установа неодноразово заявляла, що має достатньо ліквідності для погашення цієї заборгованості, а потреба в допомозі має технічний характер. Таким чином, АТ КБ "Приватбанк" вкотре продемонстрував свою спроможність виконувати взяті на себе зобов'язання. Основною складовою капіталу банку, як за сумою так і за розміром, є статутний капітал або пайовий капітал, сформований за рахунок випуску акцій та внесків засновників. Статутний капітал може бути сформований лише за рахунок коштів учасників або акціонерів. Він не може бути сформований за рахунок банківських кредитів, коштів неприбуткових організацій (які не мають юридичного права здійснювати господарську діяльність та отримувати доходи) або бюджетних коштів на інші цілі.

Загальний аналіз капіталу Банку включає визначення його основних компонентів (без розмежування на капітал першого рівня та додатковий капітал) та розподіл капіталу за окремими показниками.

Загальний аналіз капіталу Банку здійснюється відповідно до стандартних методик, включаючи використання методів вертикального та горизонтального аналізу. Загальна зміна обсягу та структури капіталу заслуговує на позитивну оцінку.

Стійкість капіталу можна визначити, оцінивши його структуру та зміни протягом аналізованого періоду. Загалом, зміни в обсязі та складових капіталу позитивно вплинули на структуру капіталу. Частка основного капіталу зросла на 1,15 відсоткових пункти, тоді як частка додаткового капіталу зменшилася на стільки ж. Наступним важливим критерієм, що регулює розмір капіталу, є коефіцієнт адекватності капіталу, який встановлює мінімальний розмір капіталу комерційних банків на рівні 3млн.євро.

На момент оцінки капіталу у власній валюті (на кінець року) цей показник становив 22 120 000 грн. Це означає, що загальний капітал банку дещо перевищував встановлені нормативи. Таким чином, в умовах нестабільної економіки доречно і навіть необхідно, щоб абсолютна сума, схильна до курсових коливань, дещо перевищувала встановлений норматив. Таке перевищення зменшує чутливість банків до змін обмінного курсу їхньої валюти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Склад та функції банківського капіталу.-[Електронний ресурс]. - режим доступу - <https://buklib.net/books/31140/>
2. Класифікація капіталу банку.-[Електронний ресурс]. - режим доступу - <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/20089/>
3. Організаційно - правова форма діяльності банків. - [Електронний ресурс]. - режим доступу <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/hku/85-hku/2891-336.html>
4. Банківський капітал: види та характеристика. - [Електронний ресурс]. - режим доступу- <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/20089/>
5. Ларіонова К.Л., Яремчук О. В. Управління формуванням обсягу та ціни власного капіталу банку. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_5_4/268-271.pdf.
- 6.Управління ресурсами та депозитні операції комерційного банку.- [Електронний ресурс].-режим доступу- <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/21020/>
7. Механізм управління капіталом банку. - Міщенко В.І. Банківські операції: підручник / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янська, О.Г. Коренєва. — 2 ге вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2007. — 796 с.
8. «Про порядок регулювання діяльності банків України», затвердженою Постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.01 зі змінами і доповненнями - .- [Електронний ресурс]. - режим доступу- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення 15.05.2023)
- 9.Економічні нормативи діяльності банків. - [Електронний ресурс]. - режим доступу - <https://buklib.net/books/25156/>
10. Забезпечення механізму формуванням власного капіталу банку - Спіфанов А.О. Операції комерційних банків: навч. посіб. / А.О. Спіфанов, Н.Г. Маслак, І.В. Сало. — Суми: Університетська книга, 2007. — 523 с.
- 11.Базельські угоди. - [Електронний ресурс]. - режим доступу – <https://www.wik.uk->

ua.nina.az/%C2%AB%D0%91%D0%B0%D0%B7%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%86%C2%BB.html

12. Органи управління банку. - Банківська система: навчальний посібник / [Ситник Н.С., Стасишин А.В., Блащук-Девяткіна Н.З., Петик Л.О.] ; за заг. ред. Н. С. Ситник.- Львів: ЛНУ іме- ні Івана Франка, 2020. - 580 с.
13. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку. Підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2004. 468 с.
14. Лисенок О. В. Оцінка достатності власного капіталу банків. Формування ринкових відносин в Україні. 2016. № 1. С. 63-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2016_1_15
15. Кількість комерційних банків в Україні з 2022 по 2023 рр. - . [Електронний ресурс]. - режим доступу - <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>
16. Рівень непрацюючих кредитів. - [Електронний ресурс]. - режим доступу - <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
17. Стратегія розвитку акціонерного товариства «КБ «Приватбанк». – [Електронний ресурс]. - режим доступу - <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-onovlenu-strategiya-privatbanku-napravlena-na-udoskonalennya-operacijnoyi-sistemi-ta-posilennya-investicijnoyi-privablivosti>
18. Статутний капітал "Приватбанку". - Астапова Г. В. Фінансова діяльність і корпоративна стратегія комерційних банків : монографія. Т. 2 : Корпоративні засади забезпечення конкурентоспроможності та управління капіталом комерційних банків. К. : Центр учб. літ., 2015. 144 с.
19. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 13.05.2023)
20. Субординований борг банку. - [Національний банк, Постанова "Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні" від 28.08.2001 N 368.](#)- [Електронний ресурс]. - режим доступу - <https://ips.ligazakon.net/document/TM013767>

21. Зверяков М. І. Управління фінансовою стійкістю банків : підручник. М-во освіти і науки України, Одеська нац. економ. ун-т. К. : Центр учбової літ., 2017. 520 с.
22. Жадан М.І. Кредитні операції комерційного банку та необхідність удосконалення їх бухгалтерського обліку. Економічний простір. 2016. - №4 8/2. 218 с.
23. Кузнецова С.А., Болгар Т.М., Пестовська З.С. Банківська система Навч. посібник. [Текст] — К.: Центр учбової літератури, 2014. – 400 с.
24. Фінансовий менеджмент: банківські ресурси та управління ними. - [Електронний ресурс]. - режим доступу <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/19684/>
25. Особливості формування ресурсної бази банків в Україні. - [Електронний ресурс]. - режим доступу - <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4060>
26. Регулятивний капітал банку. Склад та функції банківського капіталу. [Електронний ресурс]. - режим доступу - buklib.net
27. Офіційний веб-сайт АТ КБ «Приватбанк» - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://privatbank.ua/>
28. Офіційний веб-сайт Національного банку України - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://bank.gov.ua>
30. Методи управління капіталом банку - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://buklib.net/books/31346/>
31. Проблеми і перспективи розвитку власного капіталу банків в Україні банку - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/533718.pdf>
32. Пилипчук О. В. Прибуток як узагальнений показник господарсько-фінансової діяльності підприємства/ О. В. Пилипчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 2 – с. 26-30.
33. Організаційна структура системи управління ризиками. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Organizacijna_struktura_sistemi_upravlinnya_rizikami_2018-09-18_19_pr.pdf?v=4

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"
Окремий звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2022 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2022	31 грудня 2021
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	96 380	52 835
Кредити та аванси банкам	7	103 837	26 243
Кредити та аванси клієнтам	8	68 084	68 218
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		239 752	222 277
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	95 716	93 096
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	143 920	129 074
- за амортизованою собівартістю	9	116	107
Поточні податкові активи	25	9 079	9 978
Відстрочені податкові активи	25	1 100	-
Інвестиції в дочірні підприємства, спільні підприємства та асоційовані підприємства		30	30
Інвестиційна нерухомість	10	2 155	1 989
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	11	1 389	1 288
Основні засоби	11	5 228	6 074
Інші фінансові активи	12	4 309	2 644
Інші нефінансові активи	13	9 189	9 713
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		64	7
Загальна сума активів		540 596	401 296
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків		-	3
Кошти клієнтів	14	471 970	325 303
Інші залучені кошти	15	128	-
Відстрочені податкові зобов'язання	25	-	159
Інші фінансові зобов'язання	16	2 634	3 770
Забезпечення у т.ч.:	17	5 804	3 651
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		1 280	373
- інше забезпечення		4 524	3 278
Інші нефінансові зобов'язання	18	2 271	1 795
Загальна сума зобов'язань		482 807	334 681
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Інші резерви	9, 11	(15 168)	(4 091)
Резерви та інші фонди банку	19	11 449	9 696
Накопичений дефіцит		(156 749)	(157 247)
Загальна сума власного капіталу		57 789	66 615
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		540 596	401 296

Затверджено до випуску та підписано 18 квітня 2023 року.

Г. Бьош
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань фінансів)

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК Б

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"
Консолідований звіт про фінансовий стан

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2019	31 грудня 2018
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	6	45 894	27 360
Заборгованість банків	7	27 118	-
Кредити та аванси клієнтам	8	59 544	50 140
Інвестиційні цінні папери:			
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	84 680	86 244
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	66 602	79 299
- за амортизованою собівартістю	9	875	14 577
Поточні податкові активи		2 257	184
Інвестиційна нерухомість		3 379	3 340
Активи з права користування	10	1 703	-
Основні засоби та нематеріальні активи	11	4 850	3 843
Інші фінансові активи	12	2 228	2 756
Інші активи	13	9 285	8 899
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 244	1 361
Активи, утримувані для продажу	14	-	117
ВСЬОГО АКТИВІВ		309 659	278 120
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Заборгованість перед НБУ	15	7 721	9 817
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями		201	196
Кошти клієнтів	16	240 457	230 997
Зобов'язання орендаря з лізингу	32	1 734	-
Поточне зобов'язання з податку на прибуток	24	9	6
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	24	122	137
Інші фінансові зобов'язання	17	1 523	2 257
Резерви та нефінансові зобов'язання	18	3 266	3 135
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		255 033	246 545
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	19	206 060	206 060
Емісійний дохід	19	23	23
Резерв переоцінки будівель	11	614	722
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів		(1 274)	(3 303)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резерв переоцінки валют		27	27
Накопичений дефіцит		(162 999)	(184 129)
Чисті активи, що належать акціонеру Банку		54 625	31 574
Частка неконтролюючих учасників		1	1
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		54 626	31 575
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		309 659	278 120

Затверджено до випуску та підписано 29 квітня 2020 року.

П. Крумханзл
Голова Правління

Г. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління
(з питань фінансів)

В. В. Яроменко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК В

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"

Консолідований звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2020 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2020	31 грудня 2019
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти та обов'язкові резерви	6	49 911	45 894
Заборгованість банків	7	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери:			
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	1 765	875
Поточні податкові активи	22	6 660	2 257
Інвестиційна нерухомість		2 933	3 379
Активи з права користування	10	1 738	1 703
Основні засоби та нематеріальні активи	11	5 982	4 850
Інші фінансові активи	12	3 467	2 228
Інші активи	13	8 901	9 285
Майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя		1 228	1 244
Активи, утримувані для продажу		32	-
ВСЬОГО АКТИВІВ		382 643	309 659
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Заборгованість перед НБУ		-	7 721
Заборгованість перед банками та іншими фінансовими організаціями		19	201
Кошти клієнтів	14	312 568	240 457
Зобов'язання орендаря з лізингу	31	1 844	1 734
Поточне зобов'язання з податку на прибуток	22	9	9
Відстрочене зобов'язання з податку на прибуток	22	147	122
Інші фінансові зобов'язання	15	2 912	1 523
Резерви та нефінансові зобов'язання	16	12 087	3 266
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		329 586	255 033
КАПІТАЛ			
Акціонерний капітал	17	206 060	206 060
Емісійний дохід	17	23	23
Резерв переоцінки будівель	11	689	614
Нереалізований збиток від інвестиційних цінних паперів		(2 937)	(1 274)
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174
Резерв переоцінки валют		27	27
Накопичений дефіцит		(162 980)	(162 999)
Чисті активи, що належать акціонеру Банку		53 056	54 625
Частка неконтролюючих учасників		1	1
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		53 057	54 626
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ТА КАПІТАЛУ		382 643	309 659

Затверджено до випуску та підписано 16 березня 2021 року.

Г. Ю. Самаріна
В.о. Голови Правління

 В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

ДОДАТОК Г

ГРУПА "ПРИВАТБАНК"

Консолідований звіт про фінансовий стан станом за 31 грудня 2021 року

У мільйонах українських гривень	Прим.	31 грудня 2021	31 грудня 2020 (як рекласифіковано)	31 грудня 2019 (як рекласифіковано)
АКТИВИ				
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	52 835	49 911	45 894
Кредити та аванси банкам	7	26 243	25 059	27 118
Кредити та аванси клієнтам	8	68 218	55 021	59 544
Інвестиційні цінні папери в т.ч.:		222 277	221 711	152 157
- за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	9	93 096	100 750	84 680
- за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	129 074	119 196	66 602
- за амортизованою собівартістю	9	107	1 765	875
Поточні податкові активи	21	9 978	6 660	2 257
Інвестиційна нерухомість		1 989	2 933	3 379
Нематеріальні активи за винятком гудвілу	10	1 291	958	651
Основні засоби	10	6 159	6 762	5 902
Інші фінансові активи	11	2 673	3 467	2 228
Інші нефінансові активи	12	9 715	10 129	10 529
Непоточні активи або групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу або як утримувані для виплати власникам		7	32	-
Загальна сума активів		401 385	382 643	309 659
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ				
Інші залучені кошти		-	-	7 721
Кошти банків		3	19	201
Кошти клієнтів	13	325 019	312 568	240 457
Поточні податкові зобов'язання	21	12	9	9
Відстрочені податкові зобов'язання	21	158	147	122
Інші фінансові зобов'язання	14	3 824	4 053	2 626
Забезпечення у т.ч.:	15	3 651	10 687	2 363
- резерви за кредитними зобов'язаннями та контрактами фінансової гарантії		373	329	290
- інше забезпечення		3 278	10 358	2 073
Інші нефінансові зобов'язання	15	1 803	2 103	1 534
Загальна сума зобов'язань		334 470	329 586	255 033
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ				
Статутний капітал	16	206 060	206 060	206 060
Емісійний дохід	16	23	23	23
Результат від операцій з акціонером		12 174	12 174	12 174
Інші резерви	9, 10	(4 064)	(2 221)	(633)
Резервні та інші фонди банку	16	9 696	8 481	6 850
Накопичений дефіцит		(156 976)	(171 461)	(169 849)
Загальна сума власного капіталу, що відноситься до власників материнського Банку		66 913	53 056	54 625
Частки участі, що не забезпечують контролю		2	1	1
Загальна сума власного капіталу		66 915	53 057	54 626
Загальна сума власного капіталу та зобов'язань		401 385	382 643	309 659

Затверджено до випуску та підписано 26 липня 2022 року

Г. Бєзд
Голова ПравлінняГ. Ю. Самаріна
Заступник Голови Правління (з питань

В. В. Ярмоленко
Головний бухгалтер

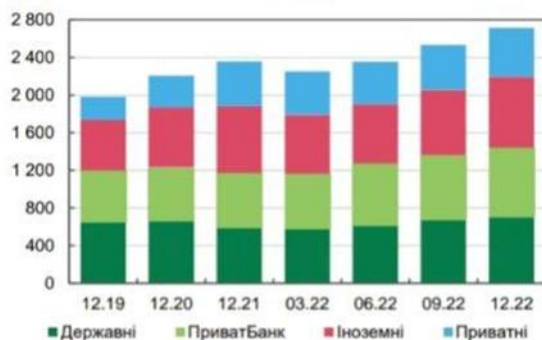
ДОДАТОК І

Національний банк України

Структура сектору

Обсяг загальних активів у IV кварталі зріс на 7.1% переважно за рахунок іноземних банків. У IV кварталі кількість працюючих банків не змінилася. Проте 7 лютого банк "Форвард" (0.1% чистих активів сектору) було визнано неплатоспроможним через неприведення своєї діяльності у відповідність до вимог законодавства України. У цілому за рік кількість банків зменшилася незначно (на 4 несистемних банки, половина – з російським державним капіталом).

Графік 1. Загальні активи банків, млрд грн*

* За квартал з урахуванням коригуючих проведок, крім IV кварталу. Платоспроможні банки поділено на групи згідно з класифікацією у відповідному звітному періоді.

Таблиця 1. Кількість банків*

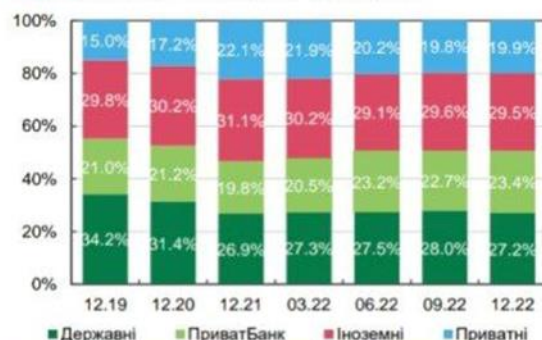
	2019	2020	2021	I.22	II.22	III.22	IV.22
Платоспроможні	75	73	71	69	68	67	67
Зміна	-2	-2	-2	-2	-1	-1	0
Державні, у т. ч. ПриватБанк	5	5	4	4	4	4	4
Зміна	0	0	-1	0	0	0	0
Іноземні	20	20	20	16	16	16	16
Зміна	-1	0	0	-4**	0	0	0
Приватні	50	48	47	49	48	47	47
Зміна	-1	-2	-1	+2**	-1	-1	0

* Кількість наведено на кінець відповідного періоду.

** Два банки з іноземним капіталом віднесені до групи приватних.

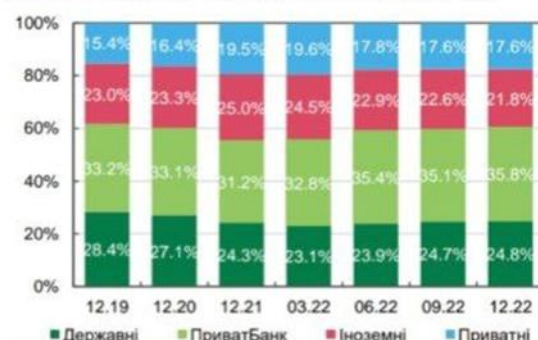
Державні банки включно з ПриватБанком надалі становлять понад половину активів сектору – 50.6% за чистими активами. Через значні надходження коштів клієнтів, зокрема завдяки державним виплатам, триває зростання частки державних банків (включно з ПриватБанком) за депозитами фізичних осіб – на 0.8 в. п. до 60.6%.

Графік 2. Розподіл чистих активів за групами банків*

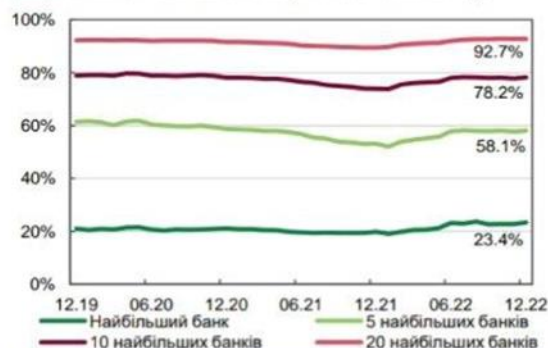
* За квартал з урахуванням коригуючих проведок, крім IV кварталу.

Графік 3. Розподіл депозитів фізичних осіб за групами банків

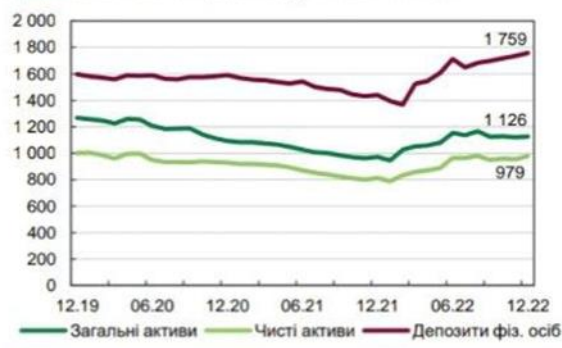

Найсуттєвіше ринкову частку наростили державні банки (з ПриватБанком), зокрема за рахунок припливу коштів населення. Загалом за 2022 рік частка чистих активів найбільших п'яти банків зростає на 5.0 в. п. (до 57.9%).

Графік 4. Частка найбільших банків у чистих активах сектору

Графік 5. Рівень концентрації сектору за показником ННІ*

* Індекс Херфіндаля – Хіршмана (ННІ) – індикатор концентрації на банківському ринку. Розраховується як сума квадратів часток окремих банків у загальному обсязі. Може набувати значень від 0 до 10 000 (до 1 000 – ринок є слабо концентрованим). Депозити фізичних осіб включають ощадні сертифікати.

ДОДАТОК Д

